

Personalpolitikk:
Når ansatte
i folkehøgskolen
må sies opp

SIDE 16

Lofoten:
– Fjellklatring er god
folkehøgskole

SIDE 23

FOLKEHØGSKOLEN

#4 – 2009 – ÅRGANG 105

Nesten umulig å starte nye folkehøgskoler i Norge

Det er særdeles vanskelig å starte nye folkehøgskoler i Norge. De siste ti årene har 13 ulike prosjekter søkt om å starte ny folkehøgskole, bare to har fått klarsignal. I folkehøgskolemiljøet er det en voksende utålmodighet over denne situasjonen.

SIDE 12

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV NORSK FOLKEHØGSKOLELAG

Redaktører:
Marte Fougner Hjort
marte@folkehogskole.no
mob. 928 26 021
Øyvind Krabberød
ok@folkehogskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
redaktor@folkehogskole.no

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist forinnlevering av stoff:
Den 15. i måneden før utgivelse.
Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: Skin Designstudio
Forsidefoto: Øyvind Krabberød
Produksjon/trykk: Fladby AS
Papir: Scandia 2000

Abonnement: Kr. 300
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

NORSK FOLKEHØGSKOLELAG
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 4743 00
Fax: 22 47 43 01
Bankgiro: 8101.34.46466

nf@folkehogskole.no

Leder: Lars Sigve Meling
4352 Kleppe
lars.sigve@folkehogskole.no
Tlf.: 920 29 537

Nestleder: Erika Alnæs
Hardanger folkehøgskule
5781 Lofthus

Styremedlem: Turid S. Haaland
Vefsn folkehøgskole
8665 Mosjøen

Styremedlem: Britt Soot
Follo folkehøgskole
1540 Vestby

Styremedlem: Tore Haltli
Toneheim folkehøgskole
2322 Ridabu

1. varamedlem: Marit Nordholmen
Skogn folkehøgskole
7620 Skogn

Daglig leder: Knut Simble
knut@folkehogskole.no
Tlf.: 69 14 44 63
97 42 89 79

INFORMASJONSKONTORET
FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
Fax: 22 47 43 01
Bankgiro: 1609.13.12135
if@folkehogskole.no

Daglig leder: Dorte Birch
dorte@folkehogskole.no

– Å undervise er et privilegium	4
Minneord om Mosse Jørgensen	7
Sofieprisen 2009 til Marina Silva	8
Frilynt folkehøgskole i vår tid	10
Skråblikk	11
Nesten umulig å starte nye folkehøgskoler i Norge	12
Nedlagte folkehøgskoler	14
Når ansatte i folkehøgskolen må sies opp	16
Kalender + Hva betyr folkehøgskolepedagogikk for deg?	19
Bøker	20
Vi må våge å være tydelige	22
Fjellklatring er god folkehøgskole	23
Folkehøgskolens forhold til staten gjennom hundre år	24
Neste år – siste år med Minnefondet	27
Strategi – mellom samordning og mangfold	28
Landet rundt	29
Bærekraftig utvikling er fremti den	30
Hva er demokrati sk dannelse i vår tid?	32
Småstoff	34
Internasjonalt utvalg for folkehøgskolen	35
Nytt fra NF	36
Nytt fra IF	37
PUF	38
Folkehøgskoler tilknyttet NF/IF	39
Byen bakenfor – en reiseskildring	40

Folkehøgskolelandskap uten dynamikk?

Det er vanskelig å starte nye folkehøgskoler i Norge, ja det grenser til det umulige. Bare to av de 74 folkehøgskolene i Norge er kommet til etter 1983, i samme periode er 16 skoler nedlagt. Dette er ikke gode tall for folkehøgskole-bevegelsen. Er det mulig for skoleslaget å fornye seg under slike ramme-betingelser er et betimelig spørsmål i denne sammenheng? Bondevik 1-regjeringen var den siste som godkjente nye skoler, Varna og Østerdals, ingen av disse lever i dag.

Vi vil påstå at noe av dynamikken i skoleslaget blir borte når ikke nye skoler får starte opp. Fra myndighetenes side har det vært argumentert med at det fremdeles er ledig kapasitet i folkehøgskolen som helhet, men det er det vel stort sett i ethvert marked. I høgskolesystemet er det virkelig overkapasitet, men her har det vært lite kutt i kapasiteten. Det er stor dekningsgrad i folkehøgskolen i Norge, mange skoler kjører med stappfulle hus. Hadde det vært reelle muligheter for å starte opp nye folkehøgskoler hadde det ikke vært så galt om noen folkehøgskoler måtte legge inn årene. Vi kan akseptere at de skolene som ikke klarer å følge med i tiden, fornye seg og skape entusiasme blant personalet blir nedlagt. Men nye skoler kommer ikke til. Dette legger i dagens situasjon et stort ansvar på aktørene med å bidra til fornyelse på den enkelte skole.

De siste ti årene er det kommet inn 13 søknader om å starte nye folkehøgskoler. Er det mulig at disse søknadene er for dårlige? Det kan være fristende å svare ja på det. Det er langt mellom de søknadene som virkelig presenterer radikal nytenkning, som bryter nytt land. Veldig ofte er utgangspunktet; vi har en nedlagt institusjon, en militærleir eller et skoleanlegg, en bygningsmasse som må brukes til noe, og ikke minst; vi har behov for nye arbeidsplasser. Kanskje det er folkehøgskole vi skal drive?

I Svensk folkehøgskole har de tradisjon for å gå inn i problemområder hvor de tror skoleslaget kan bidra med noe spesielt. Gøteborg folkehøgskole driver for eksempel en filial, Kvinnofolkehøgskolan – Bergsjøn, et skoleprosjekt for innvandrerkvinner. Romfolket er en annen gruppe som det er skapt tilbud for. Uten å gi slipp på vår tradisjon og identitet kunne det vært spennende å se prosjekter av denne karakter også i Norge.

Folkehøgskolerådet har vært i møte hos kunnskapsministeren. Det er et visst håp om at det kan komme en godkjenning eller to på høstens statsbudsjett. Den rødgrønne regjeringen har nå mulighet for å vise at folkehøgskoleposten ikke bare er for pynt, men at de virkelig ønsker et levende og dynamisk folkehøgskolelandskap i Norge.

Permisjon

Medredaktør Marte Fougner Hjort går ut i svangerskapspermisjon i disse dager. Vi ønsker lykke til! Undertegnede tar i permisjonstiden over hennes del av redaktørjobben. IF har ansatt Jorunn Sørlie Larsen som vikar for Fougner Hjort, som informasjonskonsulent. Hun vil bidra som journalist i Folkehøgskolen.

ØYVIND KRABBERØD

Folkehøgskole-rådet

Folkehøgskolerådet ble etablert på 1950-tallet, da departementet ba om et fellesorgan for de to ulike folkehøgskoleorganisasjonene. Rådet har operert som folkehøgskolens skolepolitiske organ og har representanter fra organisasjonene og fra informasjonskontorene. I all hovedsak er det rektorer som har vært valgt som representanter i rådet. I dag ønsker flere av skolene en større innflytelse på valg av representanter til Folkehøgskolerådet og det arbeides nå med ulike modeller for å få dette til.

For NF og NKF er det meget viktig å understreke at det skolepolitiske arbeidet og engasjementet i idé- og verdispørsmål, er to meget sentrale elementer i arbeidet vårt. Å styrke en samlet folkehøgskolebevegelse vil og må alltid være et av organisasjonenes viktigste hovedmål.

LARS SIGVE MELING,
LEDER I NORSK FOLKEHØGSKOLELAG

DANSELÆRER JANNE FOSS:

– Å undervise er et privilegium

– Når elevene får selvtillit på dansegulvet oppstår det magi, sier danselærer Janne Foss.

TEKST OG FOTO: MARTE FOUGNER HJORT

Hun er rak i ryggen og åpen i blikket. Janne Foss er nettopp ferdig med sitt fjerde år som danselærer på Follo folkehøgskole, og hun stråler når hun snakker om elevene som nettopp har dratt fra skolen.

– De har vært helt fantastiske, veldig engasjerte og dedikerte, forteller hun ivrig.

Årets 24 danseelever har akkurat pakket ned rommene sine og forlatt Follo folkehøgskole. Noen med ambisjoner om å bli profesjonelle utøvere, noen med ønske om å bli dansepedagog som henne, og noen med ambisjoner om å gjøre noe helt annet enn å danse.

Det er ingen opptaksprøve for å komme inn på danselinja på Follo, så både nivå og forventninger er ulike hos elevene som søker seg til linja. Og det synes Janne Foss er bra, for da får hun så mange ulike personligheter å jobbe med.

– Noen elsker klassisk ballett, mens andre ikke kan fordra det. I fjor hadde jeg tre break dance-gutter i klassen, som ikke var motivert for å lære klassisk ballett. Da hadde jeg en utfordring med å dekke hele klassens behov, men det gikk på et vis, smiler Janne.

Neste års kull er hun naturlig nok spent på, og foreløpig er det én gutt som har takket ja til plass.

– I fjor hadde vi fem gutter, og da var det litt jevnere energi i klassen. Det var fortsatt intriger, men ikke samme type typen intriger som hvis klassen kun består av jenter, smiler hun.

Danselinjene populære

Janne tror høstens danseklasse blir en fin sammensatt gruppe, med elever fra hele landet. Hun forteller at blant de elevene som har takket ja er det mye ulik erfaring. Noen har drevet med drilling, noen med hip hop eller folkedans.

– Det hender at folk legger på litt ekstra i søknadene sine, om hvilket nivå de er på før de begynner på skolen. Men så får mange en dypere forståelse for dans i løpet av året, og da jevner det seg som regel ut, forteller hun.

Danselinjene på folkehøgskolene er populære i år, og noe av årsaken kan muligens være alle danse- og musikalprogrammene som vises på tv for tiden. Janne har litt blandete følelser for alle auditionprogrammene, hun mener de blant annet kan gi et urealistisk bilde av hva det vil si å drive med scenekunst. Disse tv-programmene viser ikke all den harde jobbingen det tross alt er å være danser eller sanger, mener Janne.

Hun tror heller ikke alle har godt av all eksponeringen slike tv-program gir.

– Men det er bra at folk får erfaring med å gå på audition, understreker hun. Og legger til at rekrutteringsmessig er det flott med slike programmer, for det fører til at flere søker seg til danselinjene på folkehøgskole.

– Men jeg kunne aldri vært med på et slikt program selv, smiler hun.

Janne Foss har foreløpig ingen planer om å forlate folkehøgskolen. Hun synes det mest unike med folkehøgskolen er lærernes mulighet for kontinuitet i arbeidet, og den daglige kontakten mellom lærer og elev.

– Dessuten er 19-åringene ofte mer sultne på læring enn barn er. Jeg opplever at elevene er veldig motivert for læring selv om de er lei av videregående, sier hun.

For intens?

Janne ser også at folkehøgskolen kan bli vel intens for noen av elevene.

– Det kan bli for tett for noen, så det er alltid noen som flytter på enkeltrom i løpet av året. Noen trenger å reise litt hjem og ta litt fri fra det intense sosiale løpet folkehøgskolen er. Det er viktig at de elevene får litt tid for seg selv i løpet av året.

– Hvordan er det å få nye elever hvert år?

– Det er litt både og, sier Janne og får en bekymret rynke i panna.

– Det er kjempegøy å se den enorme utviklingen de fleste har i løpet av året, men det er trist å la dem gå etter mindre enn et år óg. Men jeg holder jo kontakten med mange av de gamle elevene mine fortsatt, forteller hun.

Selv om mange elever både trives og utvikler seg i løpet av folkehøgskoleåret ser Janne også at noen av elevene rett og slett ikke passer til å gå på folkehøgskole.

– De som allerede er helt klar på hva de skal studere, for eksempel jus, får ikke alltid så mye ut av et år på folkehøgskole, virker det som. De blir ofte utålmodige i løpet av året. Samtidig er det jo noen av disse som finner ut at de ikke skal studere jus likevel, og da har jo folkehøgskoleåret vært nyttig for dem likevel.

«Det er kjempegøy å se den enorme utviklingen de fleste har i løpet av året, men det er trist å la dem gå etter mindre enn et år óg. Men jeg holder jo kontakten med mange av de gamle elevene mine fortsatt»

Aldersfokus

Janne Foss har fylt tretti, men er fremdeles ung i folkehøgskolesammenheng. Hun innrømmer at det kan være både begrensende og irriterende alltid å bli minnet om at hun er «så ung».

– Folkehøgskolelærere er veldig opptatt av det, smiler hun.

Samtidig forteller hun at hun har blitt møtt med både tillit og nysgjerrighet av de andre lærerne på skolen.

I høst skiftes noe av lærerstaben på Follo ut, og skolen får også ny rektor. Janne mener det kan være sunt med noe utskiftning, men er samtidig fornøyd med de kollegene hun har.

– Vi har et veldig bra kollegium, og jeg får alltid hjelp av noen, hvis jeg trenger det, sier hun.

Janne er opptatt av å trene og danse jevnlig, for å kunne tilby elevene best mulig undervisning.

– Jeg gjør en del danseprosjekter på si, så jeg får brukt meg selv på mange ulike måter, forklarer hun. I år har hun blant annet vært på turné på Sørlandet, i regi av Den kulturelle skolesekken. Hun trives godt med å opptre både for barn og ungdommer.

– Når man opptrer for barn og ungdom får man en mye mer dirkelte og ærlig tilbakemelding enn man gjør for

voksne, på godt og vondt. De kommer gjerne med spontane utrop midt i forestillingen og er mye friere enn voksne publikummere.

Janne Foss ser frem til å møte danseklassen sin til høsten.

– Hver høst prøver jeg å tenke at det er en gruppe nye, unike mennesker jeg skal bli kjent med, da tror jeg ikke jeg stivner som lærer, sier hun og strekker den lange danseryggen.

– Dét det handler om til syvende og sist, er jo at det er så utrolig gøy å undervise, smiler hun bredt. Takker for seg og går ut for å samle energi til nok et intenst skoleår.

Minneord om Mosse Jørgensen

Mosse Jørgensen døde 30 juni i år, 88 år gammel. Med henne ble en av vårt lands nyskapende og kreative pedagoger borte. Mosse Jørgensen var pionér i norsk pedagogikk på 60-tallet, og hun ga aldri opp sine idéer om en demokratisk, inkluderende skole der elevene skulle bli tatt på alvor og vises bred tillit.

Jeg var så heldig å ha Mosse Jørgensen som lærer på gymnasiet i Oslo, like før hun startet Forsøksgymnasiet i 1967. Noen lærere får varig betydning for ens utvikling, noen lærere forløser viktige krefter slik at en resten av livet tenker på dem i dyp takknemlighet. Mosse Jørgensen var en slik lærer. Det har knapt gått en eneste måned siden jeg gikk ut fra gymnasiet uten at jeg har tenkt på Mosse, og hennes forunderlige pedagogiske nærvær. Gjennom hele sin væremåte tok hun et oppgjør med den objektive lektorrollen; hun var feminist og sosialist, var mot atomvåpen og fredsaktivist, var litteratursker og politiker, men først og fremst menneske og pedagog i en særegen utgave. Jeg husker hun en gang midt i timen gråt i fortvilelse over klassens manglende interesse for Ibsens dramaer! Hun klarte likevel å åpne Welhavens poesi (sic!) og Vesaas` romaner for mange av oss slik at denne litteraturen har blitt vedvarende kilder til glede og opplysning.

Mosse Jørgensen var inspirert av dansk frigjøringspedagogikk, men elsket også folkehøgskolen. Hun var

innleder på flere rektormøter, en gang på rektormøtet i Bergen kom hun litt for seint til sitt eget innlegg fordi hun på veien til vårt hotell hadde blitt virvlet inn i en demonstrasjon der noen unge mennesker også var involvert. Mosse Jørgensen var et dypt engasjert menneske som gledet seg over andres ekte engasjement, og hun var nok mer pedagogisk aktivist og praktiker enn dyptpløyende teoretiker, skjønt hun slett ikke kunne beskyldes for å være ureflektert. Hun ble også brukt på distriktsmøter i folkehøgskolen, og det hun

snakket om var som regel hvordan en levende dialogpedagogikk der elever vises reell tillit, kan forløse demokratiske krefter.

Mosse Jørgensen var i mange år fast gjest på Buskerud Folkehøgskole. Hun ville helst komme allerede første uka, hun ville ikke opp på talerstolen i foredragssalen, men heller samle elever og lærere i peisestua til en uformell samtale om skoleerfaringer og skoleforventninger. Hun var en mester i å få slike samtaler til å løpe lett og ledig, og samtidig grave dypt.

Det kjennes nesten som en slags bærebjelke i norsk pedagogikk har blitt borte med Mosse Jørgensens bortgang. Hun vil bli dypt savnet, og vil bli husket av mange.

ARILD MIKKELSEN

Sofieprisen 2009 til Marina Silva

SENATOR OG TIDLIGERE MILJØVERNMINISTER I BRASIL

Årets Sofieprisvinner vokste opp i fattigdom i en av verdens utkanter og var analfabet til langt oppe i tenårene. Siden har hun som aktivist, senator og miljøvernminister brukt sitt liv på å sikre verdens viktigste naturområde: Regnskogen i Amazonas. Hennes innsats og mot – og hennes resultater – er uten sidestykke.

TIDLIGERE VINNERE AV SOFIEPRISEN:

2008 Gretchen C. Daily (USA)
2007 Göran Persson (Sverige)
2006 Romina Picoletti (Argentina)
2005 Sheila Watt-Cloutier (Canada)
2004 Wangari Maathai (Kenya)
2003 John Pilger (Australia/Storbritannia)
2002 Hans Hellighet Bartholomeus, Erkebiskop av Konstantinopel, Det nye Roma og Økumenisk Patriark (Tyrkia)
2001 ATTAC (Frankrike)
2000 Sheri Liao (Kina)
1999 Herman Daly (USA) og Thomas Kocherry (India)
1998 Environmental Rights Action (Nigeria)

SOFIEPRISEN:

Sofie-prisen er en internasjonal pris (US \$ 100.000,00) for miljø og bærekraftig utvikling som deles ut i midten juni hvert år. Den ble opprettet for å inspirere personer som arbeider for en bærekraftig fremtid. Prisen ble opprettet i 1997 av forfatteren Jostein Gaarder, og Siri Dannevig.

Marina Silva fra Brasil tildelt Sofieprisen for 2009

Marina Silva (født 1958) var miljøvernminister i Brasil fra 2003 til 2008. I denne perioden klarte hun å redusere avskogingen i Amazonas til et historisk lavt nivå. Fra 2004–2007 sank avskogingen med 60%. Hun tok i bruk drastiske virkemidler og slo hardt ned på all ulovlig skogs- og kvegdrift. Hundrevis av lovbrøyttere ble arrestert. Samtidig holdt hun fast fokus på å kombinere hensynet til urbefolkning og tradisjonelle skogbrukssamfunn med vern av regnskogen. Silva måtte kjempe mot sterke næringsinteresser og møte innbitt politisk motstand, men lyktes likevel med å få med president Lula og hans regjering på massiv innsats for regnskogen.

Brasils regnskog binder enorme mengder CO₂. Vern av regnskogen er et vesentlig virkemiddel for å begrense drivhuseffekten og dramatiske klimaendringer på hele kloden. I tillegg er bevaring av arts mangfoldet og det naturlige miljøet grunnleggende elementer for lokalbefolkningens og urbefolkningenes livskvalitet.

Marina Silva vokste opp som en av 12 søsken i en fattig gummitapperfamilie i delstaten Acre, helt vest i Brasil. Familien levde i praksis en slavelignende tilværelse underlagt gummibaronen. 16 år gammel (i 1974) fikk hun hepatitt og ble sendt til Rio Branco for å få behandling. Hun var da analfabet, men hadde likevel en drøm om å studere og bli nonne.

Silva arbeidet som hushjelp, lærte å lese, fikk offentlig skoleplass, tok eksamener og begynte å studere historie. Underveis ble hun påvirket av frigjøringssteologi og ideene til miljøaktivisten Chico Mendes (myrdet av en kveg-rancher i 1988). Hun ble selv politisk aktivist og iherdig talskvinne for forhandling, ikke-vold, og kreative løsninger. Hun så mange av sine kampheller bli myrdet underveis. Likevel ga hun ikke opp, fast overbevist om at grunnlaget for all sivilisasjon er bærekraft.

I 1994 ble hun med rekordoppslutning valgt til senator i Brasils nasjonalforsamling, som den første fra en gummitapperfamilie og som den yngste kvinnen noen sinne. President Lula utnevnte henne til miljøvernminister i 2003. Hun sto overfor enorme utfordringer. Miljødepartementet var svakt og isolert. Avskogingen i Amazonas akselererte og voldsomme økonomiske motkrefter, i mange tilfelle rene kriminelle, var villig til å gå langt for å hindre vern.

Likevel klarte Silva å bygge allianser og bruke lovverk og institusjoner til å snu utviklingen. Enorme områder ble vernet, mer enn 700 ble arrestert for ulovlig skogsdrift, over 1.500 selskaper som drev illegalt ble stengt, traktorer, lastebiler, eiendommer og ulovlig tømmer ble konfiskert. I løpet av hennes tre siste år i regjering var avskogingen redusert til det nest laveste nivået på 20 år. Dermed unngikk kloden utslipp av 520 millioner tonn CO₂, eller 10 ganger Norges totale årlige utslipp. Amazonasfondet, som skal hindre klimagassutslipp gjennom regnskogbevaring finansiert av nasjonale og internasjonale bidrag, er også et viktig resultat av Marina Silvas arbeid. Norge er fondets første og største bidragsyter.

Marina Silva trakk seg som miljøvernminister med henvisning til «den økende motstanden i sentrale deler av regjeringen og samfunnet». Motstanden ble for stor etter at Silva foreslo og fikk regjeringen til å vedta en ny pakke tiltak for å hindre avskoging fordi det nok en gang var tegn til økning i avskogingstempoet. Med sin avgang viste Silva at enkelte saker er for viktige til å bli forhandlet bort i kompromisser. Hennes holdning bør være en inspirasjon for politikere verden over. Nå fortsetter hun kampen fra sin plass i nasjonalforsamlingen og har fortsatt stor innflytelse på miljøpolitikken i Brasil.

Mahatma Gandhi sa: «Man skal aldri undervurdere enkeltmenneskets evne til å forandre verden». Marina Silva bekrefter Gandhis tese.

Marina Silva fikk Sofieprisen for sitt mot, sin kreativitet og sin evne til å bygge allianser, men først og fremst for sine resultater i kampen for å verne regnskogen i Amazonas. Hennes innsats for å trygge en bærekraftig forvaltning av den kloden vi bor på, er en inspirasjon for oss alle.

Sofieprisen 2009 ble delt ut under en festforestilling i Christiania Teater i Oslo, onsdag 17. juni.

Les oss på nett: www.folkehogskolene.net/nf

NYTT PRINSIPPROGRAM:

Frilynt folkehøgskole i vår tid

Folkehøgskolen er eit pedagogisk tilbod med stor fridom innafor rammene av allmenndanning og folkeopplysning. Den skal vere open, inkluderande og motarbeide fordommar.

Folkehøgskolen byggjer på ein pedagogisk tenking som spring ut av syn på mennesket og samfunnet slik det kjem fram i dette prinsipp-programmet. Med denne forankringa formulerer den einskilde skole sitt verdigrunnlag og pedagogiske plattform og bidrar til eit nyansert mangfald i skoleslaget. Fridom frå eksamen og sentralt fastlagde pensa, gir rom for å bruke tid til refleksjon rundt eiga verksemd. Dette krev at skolane sjølv avgjer arbeidsområda sine. Det skal heile tida søkast pedagogiske løysingar som sikrar at folkehøgskolen er eit godt tilbod til ulike grupper menneske i samfunnet.

Folkehøgskolen skal vere ein aktuell og attraktiv læringsarena, og møte utfordringar i samtida. Dette krev ein levande og samfunnsorientert debatt, slik at skoleslaget ikkje stivnar i fastlagte dogme. Den frie og likeverdige samtalen er ein føresetnad for

utvikling av demokratisk praksis og demokratisk sinnelag. Elevar og tilsette skal komme til orde, og lære å lytte til, respektere og reflektere over meiningane til kvarandre.

Folkehøgskolen må leggje til rette for at alle kan orientere seg i samtida og tileigne seg kunnskap, ferdigheiter, innsikt og haldningar for å gjere eigne val og delta aktivt i samfunnet. Eit mangfald av fag, emneområde og aktivitetar gir grunnlag for meistring og samspel. Dei mange ulike læringsarenaene gir føresetnader for å fremje eigenskapar som toleranse, empati og samarbeids-evner. Å leve forpliktande saman i internat er ein viktig del av denne danningprosessen.

Vi lever i eit fleirkulturelt samfunn. Folkehøgskolen må engasjere seg i dei utfordringane og mulegheitene dette gir, så vel lokalt som nasjonalt og globalt. Skuleslaget må

markere seg i kampen for menneskerettar og demokrati, for ei rettferdig og berekraftig utvikling, for livsopplysning og læring for alle, og for fredsskaping og brubygging. Folkehøgskolen må engasjere seg i kampen mot undertrykking og diskriminering pga. kjønn, rase, tru eller seksuell legning, mot økonomiske og sosiale skilje og mot miljørasering. Folkehøgskolen må spele på lag med dei som arbeider for å nå desse måla.

Folkehøgskolen sin plass i utdanningssamfunnet

Danning av det heile menneske er den viktigaste oppgåva til folkehøgskolen.

Folkehøgskolen skal gi elevane opplevingar som begeistrar og gir motivasjon både under skuleåret og seinare.

Den realkompetansen eit folkehøgskoleår gir, heng saman med ein fagleg-, sosial- og relasjonell

danningsprosess i eit heilskapeleg skulemiljø. Den skal telje med i arbeidsliv og utdanningssystem.

Gjennom samtalar og kontinuerlege tilbakemeldingar frå elevar og tilsette, har den enkelte folkehøgskulen ansvar for utvikling av eigen skule i tråd med målsetting, idé- og verdigrunnlag.

NF arbeider med pedagogisk utviklingsarbeid, både på sentralt hald og saman med folkehøgskulemiljøet i andre nordiske land.

Det er ved å være folkehøgskolar, med solid rotfeste i idegrunnlaget, vi har opparbeidd den breie politiske aksepten vi har i dag, og vi skal ikkje inngå samarbeidsavtalar som truger den pedagogiske fridomen. I samarbeid med utanningsorganisasjonar og andre skal folkehøgskulen bidra med verdiar bygd på skuleslaget sitt menneskesyn, skolesyn og samfunnssyn.

Ideen

Folkehøgskulen i vår tid er inspirert av Nicolai F.S. Grundtvig som levde i Danmark på 1800-tallet. Som prest, diktar og filosof utfordra han si eiga samtid, politisk og kulturelt. Tankane om ein folkeleg høgskule var ein reaksjon på det samfunnet han meinte verka framandgjerande og tilsrørande for folk flest. Grundtvig var sterkt oppteken av dei eksistensielle vilkåra for mennesket. Han var m.a. kritisk til eit rasjonelt vitenskapssyn og ein latinskule for eliten i samfunnet. Synet på mennesket som unikt og som eit åndsvesen som søker ut over seg sjølv, var sentralt hos Grundtvig.

Ein folkeleg høgskole skulle ikkje vere yrkesretta, men først og fremst ein skole for livet, fri og utan nokon form for eksamen. Gjennom litteratur, historie og likeverdige samtalar, skulle skolen livsopplyse, gi livsmot og styrke trua på dei gode kreftene. Desse ideane gjer Grundtvig til Nordens viktigaste bidrag til verdspedagogikken.

Hva gjør det med meg?

AV BODIL NYSTAD, INSPEKTØR VEFSN FOLKEHØGSKOLE

Det føles som å ha vunnet i Lotto. For min del er det det nærmeste jeg kan komme i dag. En vesentlig forutsetning for Lottogevinst er vel å kjøpe en lottokupong, noe jeg sjelden eller aldri gjør. Vinnerejansene mine er allikevel store hver dag. Det handler om å gi, det handler om å ta imot, om å se og om å nyte. Høyrentekontoen min for opplevelse blir bare større og større. Og den er lett å bære. Investerings- og opplevelse kan være rimelig og gir ofte stor avkastning.

Etter seks uker fri der jeg har gitt og der jeg har fått, rapporterer jeg om nye store avkastninger og om høy fornøydhetfaktor. Jeg har vært høyt og lavt i raskt tempo og i city-slow-fart – med hyppige kafebesøk, kunstutstillinger, gatekonserter, bokbad og skravlestunder i nærmiljøet. Utrolig bra. Og det er vel heller ikke å stikke under en stol at sommerens gode Helgelandsvær har hatt avgjørende betydning. – Subjektive framstillinger av landsdelen er vanskelig å holde tilbake.

Oppi alt dette så undres jeg likevel over en del ting – og heldigvis for det: Tidlig i sommer var jeg heldig deltaker på et stort og vellykket kulturarrangement som samlet masse trivelige folk fra hele det ganske land. Det var godt vær i fin natur. Det var fin musikk. Det var god mat og drikke og en arrangørstab som det sto all respekt av. Dugnad som arbeidsform fungerer fremdeles, og takk for det. Vi har forresten en

oppgave med å bære tradisjonen videre. Det er mange som vil når de bare slipper til.

Men: Hvordan kan enkeltpersoner påberope seg retten til å kritisere arrangementet sønder og sammen? Ingen ting er bra nok; lite publikumsvennlig, usynlig, for mye oppmerksomhet, for store medieoppslag, får for mye penger osv. Hvordan kan, for meg, fremmede mennesker ta seg til rette og snakke ufordelaktig om navngitte enkeltpersoner i arrangementsstaben? Og dette gjør de som den største selvfølgelighet uten verken å være deltaker eller selv å bidra med annet enn å være besser-wisser. Smålighet og misunnelse?

Jeg hisset meg faktisk så mye opp at jeg ba de samme personene forlate bordet som jeg hadde kommet først til. Passet ble påskrevet som ei sur, gammel kjerring. Det var verdt det!

Jeg vil alltid forsvare de gode kulturbærerne og de som virkelig tar i et tak for lokalmiljøet.

Ferien er over og etter å ha ristet på plass hodet blir jeg nok også klar for å ta imot et nytt og flott elevkull igjen – og med opplevelser som står i kø – store og små. Det er bare å ha evnen til å nyte og å se.

Uforbederlig optimist og livsnyter
Bodil Nystad

Nesten umulig å starte nye folkehøgskoler i Norge

SIDEN 1983 ER 16 FOLKEHØGSKOLER NEDLAGT

Det er særdeles vanskelig å starte nye folkehøgskoler i Norge. De siste ti årene har 13 ulike prosjekt søkt om å starte ny folkehøgskole, bare to har fått klarsignal. I folkehøgskolemiljøet er det en voksende utålmodighet over denne situasjonen.

AV ØYVIND KRABBERØD

Siden 1983 er det lagt ned 16 folkehøgskoler i Norge. I samme periode har fire fått ja til oppstart, og av disse er det kun Bømlø folkehøgskule (Olavskulen 1983) og Folkehøgskolen 69° nord (Malangsenteret 1984) som er i drift. Varna og Østerdals folkehøgskole ble godkjent av Bondevik 1 regjeringen, Østerdals kom aldri i gang, mens Varna måtte legge ned etter to års drift.

Fra folkehøgskolerådet har det vært en positiv holdning til å starte opp nye folkehøgskoler, men forutsetningen har vært at det må komme frisk kapital når en ny skole får starte opp. Når 16 skoler er lagt ned og bare to skoler er kommet til siden 1983, skulle det ha vært rikelig med midler for å gi nye folkehøgskoleprosjekt sjansen. Det betyr at betydelige midler er returnert til statskassa. Nye prosjekter taper i kampen om midlene. Lisbeth Rugtvedt i Kunnskapsdepartementet sier til Vårt Land at mange skoler får avlslag fordi andre tiltak er viktigere.

Danmark

I Danmark har de et helt annet regime. Der kan i utgangspunktet alle starte opp nye folkehøgskoler. Højskoleloven sier:

« – hvis man kan leve opp til lovens bestemmelser, så har man ret til et tilskud efter lovens bestemmelser». Dette gir en helt annen dynamikk i den danske folkehøgskoleverdenen. Siden 1983 har det i Danmark blitt opprettet 49 nye folkehøgskoler, mens 56 har blitt nedlagt i samme tidsrom. Men kravet til finansiering gjør det likevel vanskelig å starte opp nye folkehøgskoler. Det er et krav om at man skal eie bygningene selv som en selveiende institusjon og et tak for kvadratmeterutgiftene som for mange søkere blir vanskelig.

Søknader til behandling

Seks folkehøgskoleprosjekter ligger nå inne til godkjenning i Kunnskapsdepartementet. Det er:

- Kristiansand folkehøgskole
- Setesdal folkehøgskule
- Masfjorden folkehøgskole, Nordhordland
- Tustna folkehøgskole, Aure kommune
- Kulturkollektivet folkehøgskole, Grimstad
- Jotunheimen folkehøgskule, Vågå

De to siste kom i 2009. Søknaden fra Kristiansand folkehøgskole har vært inne helt siden 2003. Det er Utdanningsdirektoratet som forbereder og gir sin innstilling til Kunnskapsdepartementet, som igjen treffer vedtak om oppstart av nye prosjekt.

Folkehøgskolerådet ved Odd Arild Netland, Lars Sigve Meling og Leon Haugsbø, fikk et møte med kunnskapsminister Bård Vegard Solhjell 23. juni for å ta opp denne problematikken. Sekretær i Folkehøgskolerådet, Odd Arild Netland, sier at hovedanliggende med møtet var å presisere at de ønsker at departementet skal godkjenne nye folkehøgskoler.

– Statsråden lyttet, uten å komme med noen lovnader. Vi er i en god dialog med myndighetene og forventer godkjenning av nye skoler i forbindelse med budsjettet for 2010, sier Netland. Han understreker at det nå er viktig at representanter for de ulike skoleprosjektene nå bruker anledningen til

å fremme sine søknader overfor politikere, og gir uttrykk for at de forventer at nye skoler godkjennes når statsbudsjettet legges fram denne høsten.

«Folkehøgskolen» har prøvd å få kunnskapsminister Bård Vegard Solhjell i tale uten å lykkes. Følgende spørsmål ble oversendt ministeren etter oppfordring fra byråkratiet:

– Hva gjør regjeringen for å satse på folkehøgskolen som skoleslag? Vil det ikke være nødvendig å godkjenne nye folkehøgskoleprosjekt hvis folkehøgskolen skal fornye seg?

– I Danmark er det fri opprettelsesrett for å starte nye folkehøgskoler. Det vil si at hvis man kan leve opp til lovens bestemmelser, så har man rett til tilskudd etter lovens bestemmelser. Hvordan stiller regjeringen seg til en endring i loven slik at vi kunne få til noe lignende i Norge? (merk: i Danmark er det startet opp 49 skoler siden 1983, 56 er stengt).

– Det ligger fire søknader til behandling i departementet, og to nye kom inn til direktoratet innen søknadsfristen 1. april. Mye arbeid legges ned i slike søknader. Er det bortkastet arbeid, eller kan noen være optimister for revidert, eller høstens statsbudsjett?

– Kan du si noe om kriterier for eventuelle godkjenninger? Vil prosjekter som går opp helt nye stier møte større velvilje?

– Er det spesielle skoleprosjekter dere gjerne så at nye folkehøgskoler kunne ta tak i?

NEDLAGTE FOLKEHØGSKOLER/OMGJORT TIL ANNET SKOLESLAG ETTER 1983:

1	Kvås
2	Tryggheim
3	Ryfylke
4	Kongshaug
5	Framnes
6	Heimly
7	Den samiske
8	Fredheim
9	Hadsel
10	Varna
11	Askelund/Sogn ungdomsskole
12	Bondelagets
13	Solhov
14	Akademiet i Rauland
15	Senja
16	Gudbrandsdalens

SLUTT:

2006
1983
2001
1995
1996
2001
2001
2001
2001
1999
2002
1987
1986
1987
1987
1985
1987

START:

1921
1919 Gjort om til vgs
1964 Gjort om til vgs
1897 Gjort om til vgs
1916
1936
1913
1969
1936
1912
1974
1902

Dreper dynamikken i skoleslaget

Lars Sigve Meling, leder i Norsk Folkehøgskolelag , har tatt over som leder av Folkehøgskolerådet etter Leon Haugsbø. Vi stilte ham noen spørsmål rundt problemet med å starte opp nye folkehøgskoler i Norge.

AV ØYVIND KRABBERØD

– Hva er det mest negative med at folkehøgskoleprosjekt ikke får starte opp?

– Dynamikken i skoleslaget dør. Vi er helt avhengig av nye ideer for å bevare et levende og kreativt folkehøgskolemiljø. Vi må ha visjoner for framtida og da må nye friske tanker få muligheter til å realisere seg gjennom nye skoler.

– Hva var hovedanliggende dere hadde for møtet med Bård Vegard Solhjell, og hvordan var responsen fra ministeren ?

– Det sentrale punktet i møtet med ministeren var etablering av nye skoler. Folkehøgskolerådet har i ulike sammenhenger presset på for etablering av nye skoler, og at det bevilges «friske» penger til dette. Saken har meget høy prioritet og er svært viktig for skoleslagets framtid.

– Statsråden ser problemene med at skoler legges ned uten at nye får starte, men påpekte at det er politiske prioriteringer som ligger til grunn for dette. Regjeringen er i utgangspunkt positiv til å starte nye folkehøgskoler, men det er mange gode konkurrerende formål. Han nevnte likevel at det var en viss mulighet for at en ville finne rom for ny(e) folkehøgskole (r) på neste års statsbudsjett. De to skolene som i første rekke er aktuelle var Kristiansand folkehøgskole og Setesdal folkehøgskole. Regjeringen ville selv ta stilling til en eventuell prioritering av disse søknadene, sier Meling.

– Hva synes du om søknadene som er kommet inn de siste årene? Er det spennende nytenkende prosjekt, eller er det noen som har en bygning de gjerne vil drive folkehøgskole i?

– Folkehøgskolerådet tar i sine høringsuttalelser stilling til om skolenes søknader er innenfor regelverket og om realismen i prosjektet pedagogisk og økonomisk. Flere av prosjektene har vært spennende og nytenkende, mens andre har vært mer tradisjonelle i tråd med fagområder andre folkehøgskoler i dag har.

– Det er i dag nesten nødvendig for søkere å ha en allerede eksisterende bygning å drive folkehøgskole i ettersom det, med det kostnadsnivået vi har i dag, ville være vanskelig å bygge nytt fra grunnen av. Men en skal ikke se bort fra at kreative mennesker tenker hva de skal bruke tomme, velegnede bygninger til.

– Kan du si noe om prioriteringene av søknadene som ligger til behandling. Bør de slavisk gå etter ansiennitet, den som er først i køen får starte først, eller synes du politiske avveininger kan endre rekkefølgen.

– Fram til i dag har Folkehøgskolerådet i høringsuttalelsene kun gjort prioriteringer ut fra søknadsdato. Vi har diskutert om en i større grad bør gå inn å prioritere søknadene opp mot hverandre, men har ikke gjort det enda. I siste instans er det jo politiske avveiinger som avgjør prioriteringene. Vi har sett det som vår oppgave å si noe om kvaliteten av og realismen i de søknadene vi har blitt bedt å uttale oss om, avslutter lederen av Folkehøgskolerådet.

Lars Sigve Meling, leder i Folkehøgskolerådet, er bekymret for at det er så vanskelig å starte opp nye folkehøgskoler i Norge. Foto: Øyvind Krabberød

GURI HJELTNES FIKK HISTORIEPRIS

Historiker og journalist Guri Hjeltnes sitter i folkehøgskolens tankesmie. Hun fikk Sverre Steen-prisen 2009 for fremragende formidling av historie på høyt faglig nivå. Hun berømmes for formidling av viktige sider ved norsk okkupasjonshistorie og Norges deltakelse i de alliertes krigføring under 2. Verdenskrig. Guri Hjeltnes er professor ved Handelshøyskolen BI

«MINNER OM FOLKEHØGSKOLEELEVER I STEMMESKIFTET»

Kan en frisk og fengende valgkamplåt kapre stemmer? Noen av våre politiske partier har troen. Vi har latt musikkanmelder Asbjørn Slettemark bedømme årets bidrag. Låtene kan du høre i sin helhet på bt.no. Her er dommen over Ap, Venstre og Frp:

Her får vi servert en svak innspilling med sure gitarer og vokal som minner om folkehøyskoleelever i stemmeskiftet, alt akkompagnert av en «liberal» tekst om drømmesamfunnet hvor «du er vakker, du blir sett som den du er/om du er hetro eller har rosa fjær».

Bergens Tidende

DANNING I ELITISTSPØKJESETS TID

I dagens Likskaps-Noreg er det tabu å snakke om nivåskilnad mellom kulturuttrykk. Kven er det som tener på det? I hovudsak er det politikarar som vil framstå som folkelege. I det pågåande ordsiftet om danning er det knappast nokon føremon.

Pål Mykkeltveit i Dag og Tid

KLIMAGASSER

Nordmenn forårsaker tjue ganger større utslipp enn malawiere. Vi må ned på samme nivå som dem. I 2050 kan vi ikke slippe ut mer enn ett tonn klimagasser per innbygger i året, hvis vi skal nå FN's mål om maks to grader global oppvarming. I dag gjør få land det. Innbyggerne i Malawi forårsaker et utslipp på 0,7 tonn CO₂-ekvivalenter hver. Det er et stykke derfra til nordmenns utslipp på 15 tonn per innbygger. Ett tonn CO₂-ekvivalenter er en mengde klimagasser tilsvarende effekten av ett tonn CO₂. Vårt Land

NETTDISTRAKSJON

Forskere fra University of Illiois fant i 2007 ut at det tok opptil 15 minutter for en gruppe Microsoft-ansatte å gjenfinne tråden i en krevende arbeidsoppgave – å programmere, for eksempel – etter å ha blitt forstyrret av en e-post eller chattemelding. Ofte sjekket de nyhetene eller sportssidene eller svarte på andre e-poster før de gikk tilbake til den opprinnelige arbeidsoppgaven. – Jeg var overrasket over å se hvor lett folk ble distraheret og hvor lang tid det tok dem å komme tilbake til det de opprinnelig holdt på med, sa Microsoft-forskeren Eric Horvitz til New York Times.

Strek

NY REKTOR PÅ FØLGENDE FOLKEHØGSKOLER:

Solbakken – Lasse Sandberg

Skogn – Jan Kjetil Haugen

Trondarnes – Chris Buunk

Follo – Sissel Onstad

Sund – Tore Haltli

Fra 1. oktober tar Huub Sprang over som konstituert rektor på Voss

Gruppereise til våren?

Vi tilbyr nå gode priser på utvalgte destinasjoner med SAS. Men vær raske, vi har begrenset med plasser så først-til-mølla-prinsippet gjelder.

Eksempel:
København 4 dager/3 netter fra kr. 2995,-*

*gjelder for grupper på 10-30 personer. Reise torsdag - søndag i uke 12, 14 og 16

- Fly Oslo - København t/r inkl. skatter og avgifter
- Overnatting 3 netter i dobbeltrom
- Frokost

TEAM BENNS tilbyr gode priser på alle type gruppereiser og vi skreddersyr din reise etter dine ønsker og behov. Vi kan hjelpe med alt fra konferansereiser for store og små firma, studietur for lærergrupper, spa-reiser eller storbyferie for vennegjengen, idrettslaget, korps eller forening.

TEAM BENNS®
www.team-benns.no

Kilroy
group travel

Nedre Slottsgate 23 - Oslo - Tlf.: 23 10 23 19 - grupper@team-benns.no

Daglig leder i Norsk Folkehøgskolelag, Knut Simble, får mange henvendelser fra ansatte og ledere ved frilynte folkehøgskoler med spørsmål om rettigheter og plikter i forbindelse med nedbemanning. Foto: Øyvind Krabberød

Når ansatte i folkehøgskolen må sies opp

Norsk folkehøgskolelag har i løpet av våren 2009 fått en rekke henvendelser fra ansatte og ledere ved skolene med spørsmål om rettigheter og plikter i forbindelse med nedbemanning. Bakgrunnen for de fleste henvendelsene har vært generelt trangere økonomi, men også på grunn av sviktende søkning til enkelte linjer.

Nedbemanning stiller store krav til arbeidsgiver. Det er umulig å unngå problemer med en oppsigelse eller nedbemanning, men det er mulig å begrense dem. Dermed kan selve fratredelsen gjøres verdig så vel for skolen som for den ansatte. Grundtvig inspirerte til å skape en samtalebasert skole der elev og lærer var likeverdige parter. Fullt ut likeverdige parter, det være seg lærer – elev, eller leder – ansatt, vil by på utfordringer, men som et utgangspunkt for måten vi skal samhandle på i folkehøgskolen er verdigrunnlaget godt. Det vil altså være avgjørende når en nedbemanning dessverre må finne sted, at det samtales på en måte som skaper forståelse både for at nedbemanning er nødvendig og for at arbeidsgiver gjør så godt de kan for å ivareta både de som må oppleve at arbeidsforholdet avsluttes og de som skal bli igjen. Der denne forståelse oppnås, vil det oppstå langt færre konflikter enn i andre nedbemanningssituasjoner.

«Kjøreplan» for gjennomkjøring

Denne artikkelen vil inneholde en kort gjennomgang av de rettslige rammer for en nedbemanning og deretter en punktvis «kjøreplan» for gjennomføring av nedbemanning.

Styret ved skolen har ansvar for å dokumentere at alle økonomiske mulige tiltak er vurdert og at det er foretatt en avveining mellom skolens behov og de ulemper en eventuell oppsigelse kan påføre den enkelte arbeidstaker før nedbemanning vedtas. (J. fr. Arbeidsmiljølovens § 15-7, nr. 2) Arbeidsgiver har ansvar for å informere de ansatte om skolens økonomiske vansker og de mulige konsekvenser dette vil kunne få for den enkeltes tilsettingsforhold. Arbeidsgivers saksbehandling står helt sentralt ved gjennomføring av en eventuell nedbemanning, og arbeidsgiver er ansvarlig for at dette skjer i henhold til lov og avtaleverk, og i en god prosess med de tillitsvalgte og alle ansatte ved skolen. Det er skolens styre som har vedtaksmyndighet i oppsigelsessaker. (Jfr. Folkehøgskoleloven § 2, f.)

Enhver fast ansatt har et alminnelig stillingsvern og rett til å beholde sin stilling i henhold til arbeidsavtale, med mindre arbeidsgiver har saklig grunn i virksomhetens eller arbeidstakers forhold til å si avtalen opp, jf arbeidsmiljøloven § 15-7. Under en nedbemanning vil oppsigelse av overtallige arbeidstakere måtte fylle vilkårene for «saklig grunn» i «virksomhetens forhold», jf arbeidsmiljøloven § 15-7.

Saklige utvelgelseskriterier

Når nedbemanning medfører at konkrete stillinger opphører, vil det ikke nødvendigvis være nåværende stillingsinnehaver som i dag innehar den enkelte stilling som skal velges ut til oppsigelse. Arbeidsgiver er forpliktet til å vurdere alle arbeidstakere opp mot de gjenværende stillingene innen utvelgelseskretsen, basert på de «lov-messige» utvelgelseskriteriene. «Utvelgelseskretsen» er

hele den juridiske enheten, altså skolen. En linje vil ikke være en selvstendig enhet med egen administrasjon slik loven krever. Med «lovmessige» utvelgelseskriterier mener jeg de kriterier som i rettspraksis er lagt til grunn som «saklige» i henhold til kravet til «saklig begrunnelse i virksomhetens forhold», jf arbeidsmiljøloven § 15-7.

De saklige utvelgelseskriteriene deles normalt inn i:

- Dokumenterbare kvalifikasjoner
- Ansiennitet
- Sosiale forhold

Dokumenterbare kvalifikasjoner er spesielt formell utdanning og arbeidserfaring fra tidligere og nåværende arbeidsgiver av betydning for de stillinger som skal besettes. Kvalifikasjoner kan også inneholde momenter som «personlig egnethet», så lenge det her siktes til forhold som er dokumenterbare og klare (for eksempel i forhold til særlig tilegnet kompetanse i et linjefag eller pedagogikk som er spesielt for folkehøgskolen), slik at en dommer vil kunne forstå dem om nødvendig. Ansiennitet er først og fremst ansettelsestid ved skolen som sådan, som en form for rettferdig og objektiv «belønning for lang og tro tjeneste». Med «sosiale forhold» regnes enhver form for personlige forhold som kan gjøre det vanskeligere enn ellers for en arbeidstaker å miste jobben sin. Normalt vil en arbeidsgiver kunne legge stor vekt på dokumenterbare kvalifikasjoner, mens ansiennitet vil få stor betydning dersom ansienniteten er spesielt lang og ansiennitetsforskjellene spesielt store, eller i situasjoner hvor arbeidsgiver ikke kan dokumentere forskjeller i kvalifikasjoner. «Sosiale forhold» er et moment «på vippen» når arbeidstaker f. eks. har spesielt stor forsørgelsesbyrde eller er i en aldersgruppe hvor nytt arbeid kan være vanskelig. De nye reglene om aldersdiskriminering blir imidlertid tolket slik at aldersmomentet ikke alltid vil være relevant.

Selv om en arbeidstakers stilling skal opphøre som følge av en nedbemanning og utvelgelsen av denne arbeidstakeren er saklig basert på de lov-messige utvelgelseskriteriene, vil arbeidsgiver ikke ha saklig grunn i virksomhetens forhold dersom det eksisterer «annet passende» ledig arbeid som arbeidstaker er objektivt kvalifisert for å utføre, jf § 15-7 annet ledd. Arbeidsgiver har i slike situasjoner ikke rett til å legge vekt på at eksterne søkere til en stilling kan være bedre kvalifisert enn den interne arbeidstaker som er i ferd med å bli overtallig, så lenge den interne søkeren objektivt sett er kvalifisert. Utvelgelsen blant flere overtallige av hvem som skal få den ledige stillingen, vil avhenge av utvelgelseskriteriene som nevnt ovenfor.

1 Vurdering og bemanningsplan

Det første skrittet i en nedbemanningsprosess er å foreta en kritisk vurdering av dagens organisasjon og hvilke endringer som ønskes gjennomført. Det skal utarbeides en

bemanningsplan for skolen som viser oppgaver og hvem som utfører disse i den enkelte enhet/avdeling eller stillingsgruppe før og etter en eventuell nedbemanning.

2 Medvirkning – tillitsvalgte

Det skal gjennomføres drøftelser med tillitsvalgte etter Hovedavtalen for HSH-området Kap IX § 9-1 eller Hovedavtalen for KS-området del B § 3-1 eller del C §3-2. Drøftelsene skal omhandle spørsmålet om hvor i virksomheten nedbemanningen skal skje, og om hvilke utvelgelseskriterier som skal benyttes. Overenskomst for utdanning HSH § 3, 3 slår fast at under ellers like vilkår skal «de med kortest tjeneste innenfor vedkommende arbeidsområde i virksomheten i alminnelighet sies opp først.» Undervisningspersonale med særskilt stillingsvern fra før 1. august 1999 i henhold til grunnskoleloven eller Rettsvilkåravtalen, omfattes ikke av denne bestemmelsen. I Hovedtariffavtalen for KS-området reguleres samme forhold i kap. 1 § 3.3. Drøftingene med de tillitsvalgte skal skje så tidlig som mulig. Referat fra drøftingene skal forelegges styret ved behandling av budsjett og nedbemanning.

3 Hvem blir overtallige – avklaring

Med utgangspunkt i utvelgelseskriteriene utpekes de som blir overtallige. I forberedelsene til dette må arbeidsgiver foreta en kartlegging av kvalifikasjoner, kompetanse,

ansienitet og sosiale forhold i tilknytning til alle tilsatte som kan tenkes å bli berørt av nedbemanningen. Kriteriene vektles likt. Resultatet skal følge saksframlegget til styret og danne grunnlag for styrets endelige vedtak om oppsigelser.

4 Individuelle drøftinger

Det skal avholdes individuelle drøftinger med de overtallige og deres tillitsvalgte. Referat fra drøftingsmøtene skal legges ved saksframlegget til styret.

5 Annet passende arbeid

I henhold til arbeidsmiljølovens § 15-7 nr. 2 skal arbeidsgiver vurdere om det finnes annet passende arbeid ved skolen for den eller de som blir overtallige.

6 Sluttvurdering før oppsigelse

Arbeidsgiver skal foreta en interesseavveining mellom skolens behov og de ulempene en oppsigelse vil påføre den tilsatte. Bestemmelsen innebærer at arbeidsgiver kan måtte strekke seg ekstra langt for å finne alternativer til oppsigelse for eksempel dersom den tilsatte har høy alder, eller dersom vektige sosiale hensyn gjør seg gjeldende. Om det ikke finnes alternativ stilling i den stillingsprosent vedkommende som sies opp har og skolen har relevant deltidsstilling så vil den som skal sies opp kunne ha fortrinnsrett til ledig deltidsstilling.

KALENDER

Kurs for nye tillitsvalgte, Sanner Hotell, Gran, 23. september

Tillitsvalgtkonferanse, Sanner Hotell, Gran, 24.–25. september

Møte i distrikt 6, Idrettsskolen Numedal folkehøgskole, 28.–30. september

Møte i distrikt 3, Fjordane Folkehøgskule, 3.–4. oktober

Møte i distrikt 7, Toneheim folkehøgskole, 3.–4. oktober

Møte i distrikt 4, Åsane folkehøgskole, 5.–6. oktober

Møte i distrikt 2, («Trøndermøtet»), Skogn folkehøgskole, 12.–14. oktober

Demokratiseminar på Norsk Senter for Seniorutvikling, 19.–20. oktober

Møte i distrikt 1, (Nordnorsk møte), Soltun folkehøgskole, 20.–23. oktober

Årsmøte IF, First Hotell Ambassadør, Drammen, 4. november

Rektorforum, First Hotell Ambassadør, Drammen, 4.–6. november

3D-veiledningsseminar på den Internasjonale højskole i Danmark, 23.–25. november

Seniorkurs for folkehøgskolelærere. Norsk Senter for Seniorutvikling, 30. november til 2. desember

HVA BETYR FOLKEHØGSKOLE-PEDAGOGIKK FOR DEG

Linda Hjemgård har nå avsluttet sin jobb som ridelærer på Hardanger og er allerede i gang med sin nye jobb som internatlærer på Jæren folkehøgskule. Linda er opptatt av at alle ansatte på skolen er «folkehøgskolepedagoger». Hun tenker det handler om å lære elevene om livet og det gjør en like mye på kontoret, på kjøkkenet eller ute på gårdsplassen som i klasserommet, mener hun.

På den praktiske samlingen i Kungelv var det bærekraft som var i fokus og spørsmålet om det å være miljøfyrtårn kom opp i forsamlingen.

– Det er mye viktigere å engasjere elevene til å bli miljøfyrtårn enn at skolene blir sertifisert, mener Linda. Elevene må være med i hele driften etter hennes mening. – Elevene skal ikke nødvendigvis få viljen sin, men de skal bli hørt.

Linda dro hjem til Jæren med masse gode ideer og den ene fikk hun fra vaktmester Kåre Hagelberg på Romerike. Han har ukentlig vaktmestertjeneste med elevene og har masse godt å si om ordningen. Linda er spent på å begynne i ny jobb og litt bekymret for at hun har for mange ideer. Hennes utfordring til PUF er å lage kurs med tittelen «Hvordan komme hjem fra kurs og fortsatt holde på inspirasjonen».

TEKST OG FOTO: RUNE SØDAL

Er dere flere enn 10 personer som skal på tur?

Super vår-pris til New York fra kr. 6.075,-

Vi skreddersyr gruppereisen etter deres behov og tilbyr mange spennende faglige besøk og utflukter - til gode priser.

Bli også med i trekningen av 2 flybilletter til New York med KLM/Air France!

Gå inn på vår hjemmeside kilroygroups.no, svar på noen enkle spørsmål, og du er med i trekningen av 2 flybilletter til New York.

NB! Prisen inkl. fly fra Oslo, 5 overnattinger på ungdomshotell/herberge samt alle skatter og avgifter. Prisen gjelder for grupper på min. 10 personer som reiser samlet tur retur. Prisene varierer ut fra reisedato, og vi har tatt utgangspunkt i billigste reiseperiode. Forbehold tas for prisendring og plassproblemer ved reservasjon.

Nedre Slottsgate 23 - Tlf.: 23 10 23 40
oslo.groups@kilroytravels.no

HILDE EILEEN NAFSTAD, ROLF MIKKEL BLAKAR (RED.)

FELLESSKAP OG INDIVIDUALISME

Med solidaritet, omsorg, sosiale bånd, fellesskap og samfunnsansvar som kjernetemaer, er dette en bok som er kritisk til den rådende forestillingen om mennesket som primært individualistisk, fleksibelt og konkurrerende.

Det å være menneske handler om å være sårbar og avhengig av andre, av relasjoner og av fellesskapets og samfunnets institusjoner. Fellesskap, ansvar og omsorg for (hver)andre utgjør derfor nødvendigvis essensielle dimensjoner i menneskets liv. Mulighetene og forutsetningene for at vi skal ta ansvar for hverandre, dele og gi omsorg, blir gjennom fem kapitler drøftet og analysert med utgangspunkt i sosialpsykologi, kulturpsykologi, språkpsykologi og kommunikasjonsteori, utviklingspsykologi, sosiologi, vitenskapsteori, sosialfilosofi og etikk.

PRIS: KR 299,–
171 SIDER
ISBN: 9788205384811
GYLDENDAL NORSK FORLAG

SARA IRISDOTTER ALDENMYR, ANN PAULIN, KIRSTEN GRÖNLÉN ZETTERQVIST

PROFESJONSETIKK FOR LÆRERE

Gjennom en vanlig skoledag oppstår det ofte krevende situasjoner, hvor lærere må handle raskt og mange ganger alene. Dette krever en etisk beredskap.

Denne boken viser hvordan lærere gjennom refleksjon og kommunikasjon kan forberede seg for profesjonsetiske utfordringer. Gjennom tre situasjonsbeskrivelser belyser forfatterne ulike dilemmaer og verdikonflikter hentet fra lærerens og skolens virkelighet. Forfatterne beskriver og drøfter løsningsforslag, både for den enkelte lærer og for personalgruppen som en helhet.

En felles og bevisstgjørende profesjonsetikk vil gi lærerne støtte og inspirasjon i deres daglige virke, og det vil bidra til utvikling av deres etiske kompetanse.

PRIS: KR 298,–
164 SIDER
ISBN: 9788205393615
GYLDENDAL NORSK FORLAG

Ungdomskultur og folkehøgskole

Det typiske ved den tyske professor i pedagogikk Thomas Ziehe, er at han sameiner ungdomsforskning og skoleforskning. I artikkelsamlinga «Øer af intensitet i et hav af rutine» (danske Politisk Revy 2007) tar han eit oppgjer med dei progressive ideala frå 1970-åra, ein tendens som framleis pregar skolen.

Her vil eg først referere litt av hans synspunkt. Deretter reiser eg spørsmålet om noko av hans tema kan vere aktuelt for oss i dagens norske folkehøgskole.

Det sentrale i Ziehes utspel er at læraren skal ikkje forlenge dei unges egosentriske kvardagskultur, men bygge bru over til ein vidare horisont, eit større utsyn.

I 70-åra var parolen at faget, stoffet, skulle leggest så tett opptil elevens erfaring som råd, at samværet i klasseromet skulle vere meir uformelt og at elev- og lærar-rollene skulle avløysast av ein meir personleg omgangstone. Eleven skulle kjenne seg heime ved at skolen gav meir rom for elevens kvardagskultur. Eit meir avslappa, kvardagsnært miljø var nødvendig og naturleg den gongen,

verd, opnar det for tvil om ein er god nok. Ein kan lett kjenne seg som tapar og søker alltid stadfesting hos dei andre. Ein spør: «Korleis ser dei andre på meg?»

Det sjølsentrerte er da ikkje det same som egoisme. Heller tvert om, fordi det kan føre til svekka kjensla av å vere noko verd. Appellen om å velje sjøl, fører ein lett ut i ei blautmyr, der ingenting er fast. (Dette har gått så langt at paven kan bli ei popstjerne i Tyskland. Dei unge saknar noko fast: «Der er det ein som veit kva han vil».

Når eins indre verd dominerer, skjer det sjølvsagt ei bastant inn-snevring av evne til å sjå utover seg sjøl. Når den unge i skolen møter den objektive verda, i form av kunnskap, kultur, danning, da krev det at ein har distanse til seg sjøl og den tilvante kvardagskulturen. Det har ikkje eleven, og han/ho spør: «Kva har dette med mitt liv å gjere?» Eller eleven som ikkje kan svare: «Det må vere før mi tid». Det som ikkje passar inn i eigenverda, er «kjedeleg, meiningslaust, overflødig, vanskeleg». Men å avvise alt som er tenkt før «mi tid» som gammaldags, og dermed uinteressant, kan berre produsere stor einsemd for individet.

Det egosentriske får sterk støtte av den popkultur som massemedia i dag fyller romet med. Personane i dei fleste TV-seriar er einsidig opptatte av seg sjølve og sine innskrenka horisontar. Slik blir viktige delar av samtidskulturen ein rein pubertetskultur.

Lærarens utfordring

Læraren bør kjenne den unges mentale mønster, men kan ikkje ha dette som grunnlag for læringa. Da vil skolen sementere og dermed forsterke elevens sjølbilde, forlenge pubertetens sjølsentrering. Da blir læraren freista til å avgrense læringa til det som kan målast, ofte stimulert av skolepolitikken, som berre spør etter kva slags elevar samfunnet (produksjonslivet) har bruk for. Ein

kan heller spørje kva eleven har rett til. Eleven skal ikkje berre syte for at BNP veks. Eleven har også rett til menneskeleg vekst.

Da bør læraren ruste seg til å bygge bru over den kløfta som er oppstått mellom dei unges kvardagskultur og skolens dannelsingsoppdrag.

Ikkje i opposisjon til elevens verd, men som eit komplement, ei vidareføring, ein ny vekst framover mot eit menneskeverdig liv.

Men eleven bør ikkje sleppe av med berre å seie «Slik ser no eg på det». Med eit slikt standpunkt låser han nemleg si eiga dør. Fordi det er i samtale med andre ein utviklar sitt eige syn. Dei unge står i fare for «for tidlig identitetslukning», som psykologen Eriksson seier. Ein sluttar med å vere open, å kunne motta impulsar utanfrå.

Eleven skal styrke si evne til å sjå skilnaden på mi indre verd og andres indre verd og skilnaden på mi subjektive verd og den ytre, objektive verda. Eleven bør få hjelp til å frigjere seg frå pubertetens innestengde univers.

Vi lever i ei «diffusjonskrise», seier Ziehe. Alt er blitt uklart, konturlaust, utflytande, forvirrande. Fråveret av tradisjon har ført dei unge inn i eit orienteringstap. Da bør skolens oppgåve vere å redusere diffusjonen, ved å hjelpe dei unge med å bryte ut av skalet omkring seg sjølve.

I skolen bør eleven møte noko nytt, uventa, overraskande – som sprengjer hennar/hans indre skjema. Skolen bør syne eleven vegen til ei verd som er langt større og rikare enn den eleven lever i no.

Kva med folkehøgskolen?

Er det noko av dette som er aktuelt å drøfte i folkehøgskolen? Eit markant trekk ved norsk folkehøgskole dei siste åra, er at den er blitt meir brukarorientert. For å sikre elev-rekrutteringa, er det ikkje så mykje lærarens utmynting av skoleslagets idear, men dei unges personlege interesser, som styrer skolens tilbod. Ein kan vel seie at skoleslaget er blitt meir marknads-

styrt. (Er det derfor danninga er blitt etterlyst?)

Lærarane står da overfor ei ny utfordring – nemleg å studere den mentalitetsendringa som er skjedd i ungdomskulturen, vel ikkje så grundig som Thomas Ziehe har gjort, men i alle fall litt.

Her vil eg skilje mellom dei unges legitime, faglege særinteresser og så det som har med den innsnevra tidsånda å gjere – det som også blir kalla «populisme».

Folkehøgskolen bør legge inn fleire danningselement for å redusere dei unges orienteringstap. Lat meg nemne eitt felt:

Individualismen bruker språket nesten berre ekspressivt, til å uttrykke kjensler og stemningar. «Jeg føler det slik at» blir utruleg mykje brukt. Så avgrensar samtalen seg til det å utveksle kjensler. Når tabloid-TV rapporterer frå ei dramatisk hending, får vi sjeldan bakgrunnsforklaring, men korleis journalisten har opplevd det, og «Korleis er stemninga no?» Når dette blir eit grunnprinsipp, da blir evna til å tenke ikkje trena opp. Å reflektere, å sjå årsaker, å gjennomføre eit samanhengande resonnement – det blir noko framandt som ein ikkje har ork til. Om ein så kjem borti eit dannande tema – eit verdspørsmål, eit etisk problem – da har ein faktisk bruk for å tenke over sakene. Dette er eit døme på at den ekstreme individualismen er på kollisjonskurs med danninga. Alt som har med danning å gjere, utvidar den mentale horisonten. Ja, ein kan truleg forme det som ein allmenn regel at dersom eins eiga, indre verd, tilført ein god porsjon populisme, styrer interessefeltet totalt, da er vilkåra for danning svært små. Vi kan ikkje berre gjeninnføre dei gamle dannelsfaga (historie og litteratur). Vi må finne nye vegar som verkar spennande for eleven å gå på, slik at ho/han kan vekse ut av pubertetens forvirring, som opnar for nye livskjelder, som gir eleven eit klarare syn på kva ho/han vil med sitt liv.

Vi må våge å være tydelige

Det hviler en bedøvende konsensus over skole-slaget, hevder rektor ved Lofoten folkehøgskole. Han spør om vi i folkehøgskolen våger å ta ut det djerveste i oss selv og lage den skolen vi tror på.

AV BRYNJAR TOLLEFSEN,
REKTOR LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

I etterarbeidsuka ved Lofoten folkehøgskole skjedde det noe interessant i vår. Slikt inntreffer ikke bestandig. De dagene vi setter av til statusgjenomgang og planlegging hver vår, har nemlig en lei tendens til å bli en nokså astmatisk pusteøvelse. Skoleåret topper seg som kjent utover i mai, og når elevene har forlatt åstedet kjennes hodet hult og kroppen kraftløs. Gløden for å gå inn i ei nyskapende etterarbeidsuke blir gjerne deretter.

Utnytter vi potensialet?

Så kanskje var det en slags overordna utmattelse, en generalutladning, som ble bestemmende for det som skjedde. Spørsmålet som kom opp, var i alle fall om vi holder på med det vi ønsker å holde på med i folkehøgskolen. Vi roser oss sjøl for å drive et fritt og kunnskaps-søkende skoleslag, uten fastlagt pensum og uten eksamener, og med stor frihet til å være et skapende

alternativ i det norske skolesamfunnet. Men utnytter vi dette potensialet? Våger vi å ta ut det djerveste i oss sjøl og lage den skolen vi trur på? Eller er vi fanga av den kollektive og sjølførsterkende oppfatninga av hvordan folkehøgskolen må være for å tekkes samtidas nittenåringer? Slike spørsmål hang plutselig i lufta rundt oss, og det underlige var at det kjentes befriende å ha dem der. Folkehøgskolen, vår egen skole inkludert, er jo med respekt å melde ikke prega av veldig livlige diskusjoner. Snarere er det dekning for å si at det hviler en bedøvende konsensus over skoleslaget. Joda, det arbeides godt rundt omkring. Men etter elleve år i folkehøgskolen, har jeg sjøl en stigende følelse av at vi bygger på forståelser som blei kjempa fram før min tid. At vi nå driver revisjon, og ellers tilpasser oss ønsker vi mener er framherskende hos våre søkere. Og slik vil vi ikke ha det. Ikke ved Lofoten folkehøgskole, og sikkert ikke andre plasser heller.

Formidler av kritisk kunnskap

Vi vil holde på med det vi trur på. Vi vil ha en jobb å gå til som er inspirerende, som er tydelig og som det er spennende å fortelle om til verden rundt oss. Disse kravene er ikke alltid i overenstemmelse med det vi oppfatter som våre søkeres ønsker, men den befriende følelsen som oppsto i etterarbeidsuka gikk nettopp ut på at disse oppfatningene bør utfordres. «Vi er best når vi brenner for det vi holder på med», og «den mest givende folkehøgskolen oppstår i møtet mellom et tydelig, engasjert, erfarent personale og forventningsfulle elever» var utsagn som dukka opp. Det blei også stilt spørsmål ved vår egen kunnskapsformidling. – Har vi vraka folkehøgskolens sjølsagte oppgave som formidler av kritisk kunnskap i vår iver etter å framstå som attraktiv opplevelsesarena? Innebygd i disse påstandene lå en anklage om at vi de siste årene har drevet – eller latt oss drive med i – en markeditilpasning som er i strid med

våre egne ønsker for folkehøgskolen.

Hva gjør vi så med vår nye erkjennelse?

Nei, se det veit vi foreløpig ikke helt sikkert. Intensjonene er sjølsagt at vi skal endre oss på de områdene vi er misfornøyd med i dag. Dette trenger vi nok tid på å få til, men noe skjer på kort sikt også.

Fighter for egne ideer

– Allerede denne høsten kommer våre elever til å møte lærere som fighter hardere for egne idéer. Visst skal vi være åpne, og visst skal vi drive en dialogbasert skole, men vi skal by på større motstand mot de lettvinde løsningene og de opportunistiske resonnementene.

– Egenpresentasjonen vår kommer til å bli forandra. Vi skal tone ned opplevelsesaspektet og legge større vekt på de personlige gevinstene som venter søkerne våre. Utfordringa blir naturligvis å gjøre dette på en sånn måte at vi framstår som enda mer spennende enn før, men det må vi klare.

– Og så skal vi inn i en prosess med diskusjoner om hvordan våre nye erkjennelser skal prege skolen videre. Det blir en prosess der vi både deltar i den pågående dannelsesdiskusjonen i folkehøgskolen, og den enda bredere dannelsesdebatten som omfatter all høyere utdanninga i landet.

I begynnelsen av august kom det universitetsoppnevnte Dannelsesutvalget med sin innstilling. Sjø om det er vanskelig å se hva slags praktiske konsekvenser innspillene herfra vil få for universiteter og høyskoler, bør innstillinga være inspirerende lesing for oss folkehøgskolefolk. Den gir mange gode begrunnelser for det vi har holdt på med til alle tider.

Seinere dette skoleåret får vi også høre nærmere om arbeidet i vår egen «Tankesmie» som ser på dannelsesproblematikken i folkehøgskolen. Det er med andre ord mye som skjer rundt oss, og ved Lofoten folkehøgskole er vi altså i støtet for å måle oss sjøl mot resten av verden.

Fjellklatring er god folkehøgskole

Det forholdsvis lille fjellklatremiljøet i Norge har opplevd to dødsulykker denne sommeren. I juni omkom Mats og Stian Håpnes på Kvaløya ved Tromsø, og i juli døde Rikard Skjølberg etter et fall i fjellet ved Henningsvær i Lofoten. Ved Lofoten folkehøgskole har disse to tragiske hendelsene gjort ekstra sterkt inntrykk, fordi alle de tre omkomne er tidligere elever ved skolen.

TEKST OG FOTO: BRYNJAR TOLLEFSEN

Det er et bedrag at all risiko kan fjernes fra livene våre, hevder Ole Roger Jespersen, som i 13 år har drevet med fjellklatring i folkehøgskolen.

Ole Roger Jespersen har vært lærer ved skolen i 13 år og har klatret med alle de tre som nå er borte.

– Det er klart at hendelser som dette stemmer til ettertanke. Jeg har i løpet av mine år som klatrer opplevd å miste venner og kjente, og har nok laget meg en brukbar beredskap for å takle ulykker. Men likevel var det et sjokk å høre om hendelsene på Kvaløya og ved Henningsvær, sier Ole Roger.

– Jeg blir veldig trist, og tanker om det jeg holder på med trenger seg på. Kan jeg stå for det jeg gjør? Er det verd prisen?

– **Svaret er åpenbart «ja» ettersom du fortsetter?**

– Enn så lenge er det nok det, men jeg ser ikke bort fra at opplevelser som dette kan ta fra meg motivasjonen en dag.

Risikosport

– **Hvorfor skal folkehøgskolen holde på med en risikosport som fjellklatring?**

Ole Roger svarer med et slags omgående resonnement:

– Mange klatrere sier gjerne at de holder på fordi det er gøy. Det tror jeg i beste fall bare er en del av sannhet. Hvis man driver med dette i tiår etter tiår, må det være noe mer enn bare

moro. Min mening er at dette «noe mer» er et mangfold av opplevelser, også den risikoen som er involvert. Vi vil mestre også det som er farlig. Det nullvisjonssamfunnet vi hører snakk om, er etter mitt syn et bedrag. Det er rett og slett ikke mulig å fjerne all risiko. Myndighetene gjør folk en bjørnetjeneste når de framstiller virkeligheten på denne måten. Verden er rett og slett ikke ufarlig, heller ikke klatresporten. Men ser man på statistikken, skjer det ikke mange ulykker i forhold til aktiviteten innafor det jeg vil kalle alminnelig klatring.

– **Men folk setter livet til?**

– Jo, men det skapes et urimelig bilde av klatresporten som farlig hvis man blander de ekstreme tingene som preger avisforsidene sammen med det vi holder på med. Fjellklatring handler om å gjøre potensielt farlige ting på en trygg måte. Derfor hører den også hjemme i folkehøgskolen. Det er verdifullt å lære hvordan man skal gjøre vurderinger og forholde seg til konsekvenser. Fjellklatring er godt egnet til dette fordi konsekvensene er alvorligere her enn i de fleste andre sammenhenger. Dessuten setter sporten høye krav til samarbeid og til å stole på den du er sammen med. Og så må det selvfølgelig ikke glemmes, sjøl om utgangspunktet for denne samtalen er trist, at fjellklatring er fryktelig artig, og gir mange positive opplevelser.

Klassiske verdier

– **Er det noe med folkehøgskolen som gjør den nyttig for klatreidretten?**

– At vi er mye sammen over lang tid er verdifullt. Det setter elevene i stand til å gjøre ordentlige vurderinger, og vi får anledning til å bygge det samholdet og den tryggheten som ligger til grunn for fjellklatringa. Klarer vi i tillegg å få til gode samtaler om klatring, så har vi en fin arena for å skape grupper som fungerer sammen. Når noen forteller at de har vært redd, opplevd noe som skummelt, da byr man på seg sjøl på en måte som inviterer til å bygge tillit.

Ole Roger har sett store endringer i klatresporten gjennom årene, og maner til bevissthet om de klassiske verdiene som har vært drivkraften for hans eget engasjement på området.

– Klatresporten har utvikla seg fra å være begrenset og lite tilgjengelig, til å bli en inkluderende aktivitet. Før i tida var den forbeholdt de få ihuga som tok seg ut i fjellet og orienterte seg på egen hand. I dag har sportsklatringa eksplodert, og folk strømmer til de mange innendørs klatreveggene. Dette er vel og bra, men vi må ikke miste linken til de klassiske verdiene i det vi gjør. Friluftslivet inneholder mange aspekter som mangler i sportsklatringa. Det er alle disse aspektene som gjør klatring egne som folkehøgskoleaktivitet, og som gjør det meningsfullt å holde på, sier Ole Roger Jespersen.

Folkehøgskolens forhold til staten gjennom hundre år

Kristin Bjørke har skrevet en masteroppgave som omhandler den frilynte folkehøgskolen, og hvordan dens forhold til staten har endra seg historisk. Hun stilte spørsmålet hvordan bestemte saker har skapt konflikt i forholdet mellom folkehøgskolen og staten, og hvordan folkehøgskolen har forstått sin frihet i disse konfliktene. Det ser ut til at folkehøgskolen har gått fra å se friheten som best ivaretatt på trygg avstand fra staten, til nå å oppfatte staten som en garantist for frihet.

AV KRISTIN BJØRKE

Tidligere elev ved Sund folkehøgskole, Kristin Bjørke, har skrevet masteroppgave om folkehøgskolen. Foto: Øyvind Krabberød

1919 : «Fridom og byraakrati er motsetningar som eld og vatn» (Ludvig Benum, Hbl. 1918: 195)

Ettersom kampen mot embetsmennene nå var vunnet og folkehøgskolens ideer hadde fått gjennomslag i skoleverket skulle man kanskje tro at folkehøgskolen og staten nå ville være de beste venner. Undersøkelsene jeg har gjort har imidlertid vist at dette bildet kan modifiseres. Reglene som ble utformet i 1919 var resultatet av en lang drakamp mellom folkehøgskolen og staten som startet allerede i 1911 og det var flere saker som skapte konflikter. Departementet foreslo i 1911 at navnet folkehøgskole skulle forbeholdes skoler som kunne tilby en «virkelig høiere-liggende undervisning», og mente det var få folkehøgskoler som hadde gjort seg fortjent til dette navnet. Reaksjonene lot ikke vente på seg. Folkehøgskolene oppfattet utspillet som høyrepolitikk og som et forsøk på å undergrave betydningen folkehøgskolen hadde hatt historisk.

Diskusjoner var det også omkring styrenes (rektorenes) rett til å ansette og si opp lærere i skolen. Dette hadde hittil vært styrerens myndighet. La oss ikke nå glemme at skolene stort sett var «upprett og borne av ein einskild mann, som soleis legg ikkje berre all si aandelege kraft, men og si materielle velferd inn i arbeidet». Det var uenighet blant folkehøgskolemennene om hvorvidt det burde være et krav at skolene var eid av en enkelt mann.

Enkelte, blant dem Asphaug og Hans Eidsnes mente det var et urimelig krav å stille da det var «meir og meir vanskeleg å kunna reise skuler paa annan maate». Andre, blant dem Rasmus Stauri, Lars Eskeland og Ludvig Benum mente skolen måtte være en manns ansvar alene. Det var derimot full enighet om at styreren måtte ha full bestemmelsesrett over ansettelser ved skolen.

Departementet bestemte likevel at ansettelser skulle godkjennes av staten, og at støtte var direkte knyttet til styreren av skolen. Konsekvensen av dette siste fikk folkehøgskolen erfare i 1926. Styrer ved Voss folkehøgskole, Lars Eskeland, hadde konvertert til katolisismen. Stortinget vedtok da at skolen ikke kunne få statsstøtte så lenge Eskeland stod som styrer.

Den tredje diskusjonen omhandlet spørsmålet om en tilsynsmann for folkehøgskolene. Det kan virke ironisk at det var nettopp folkehøgskolen selv som ivret etter å få opprettet et embete som skulle føre tilsyn med folkehøgskolene på vegne av Departementet, men det var som vi skal se flere grunner til dette. Skolene hadde hittil vært underlagt tilsyn fra fylket (amtet) og støtte fra staten forutsatte også at amtet ytet en tredjedel av støtten. Folkehøgskolen hadde lenge ønsket seg vekk fra denne ordninga fordi «det er just i amtstingi at ein liten klikk kan agitera ned ein skule, endaa um det er stor trong for han og dei beste skulemenn er for han», og skolene var altså helt avhengige av fylkets velvilje. Videre var det stor misnøye med ordningen for tilskudd som sa at regnskapene skulle godkjennes av Departementet. Folkehøgskolen selv ønsket seg tilbake til en tidligere ordning hvor skolen fikk penger på forskudd etter framlagt budsjett uten «merknader og retting i etterkant». Så problematisk var denne ordninga at styreren ved Sund folkehøgskole, Johannes Bragstad, på årsmøtet i 1914 uttalte at «Eg greider ikkje faa reknskapen tilbake med merknader mange gonger. Daa slutter eg heller». Det synes som om folkehøgskolen i opprettelsen av tilsynsmann ønsket seg en skolemann. En som forstod deres måte å drive folkehøgskole på og som respekterte folkehøgskolens tradisjoner. Det kan derfor se ut til at folkehøgskolens ønske om tilsynsmann var ren taktikk. En slik ordning ville holde byråkratene på avstand ved å redusere deres makt over regnskapene og tilsynet forøvrig, slik at folkehøgskolen heller kunne forholde seg til én skolemann.

Motstanden mot staten som folkehøgskolen viste i denne perioden ser derfor ikke ut til å være en motstand

mot staten i seg selv, men snarere en motvilje mot de tørre og åndesløse byråkratene. Folkehøgskolen så sin frihet som best sikret på en armlengdes avstand til skolebyråkratene, og ville ha seg frabedt detaljstyring omkring ansettelser og økonomi.

1949 «Sagatun vende seg til det personlege. Til bondeguttar, ikkje klasseprek, klassemål og klassekultur» (Jakob Naadland, M.p. 1939:23)

Folkehøgskolens forhold til arbeiderbevegelsen var ikke det beste og dette preget debattene fram mot lov om folkehøgskoler i 1949. Thingnes beskriver i si hovedfagsoppgave(1979) hvordan det forelå planer om stortilt utbygging av såkalte arbeiderhøgskoler. Loven skulle ikke bare legge til rette for disse skolene, men også gi samfunnsorientering større plass

i folkehøgskolen generelt. Ella Anker, oppvokst på Sagatun, uttalte på årsmøtet i 1939 at folkehøgskolen måtte ta innover seg dagens aktuelle politiske temaer og hun var ikke alene om å kritisere folkehøgskolen for manglende samfunnsengasjement. I arbeiderbladene ble det skrevet krasse innlegg hvor folkehøgskolen ble minnet om sin politiske fortid og framstilt som «rekrutteringsgrunnlaget for venstreorganisasjonene i bygdene» på slutten av 1800tallet. Det store flertallet i folkehøgskolen kjente seg ikke igjen i beskrivelsen. De mente de aldri hadde vært del av noen kampforganisasjon og ville ikke assosieres med noe politisk parti. De mente derimot at de henvendte seg til det menneskelige og personlige. Ut fra diskusjonene å dømme ser det ut til at folkehøgskolen nå slet med å finne seg selv midt oppi dette. Enkelte, blant dem Rune Birkeland og styrer Bjarne Slaggard ved Hardanger folkehøgskole mente folkehøgskolen burde styrke sin religiøse identitet, mens atter andre mente det ville være like ensrettende som å følge Arbeiderpartiets linje og styrer Torjusson ved Heimtun folkehøgskole sa det slik: «Kristus var ikkje kollektivist».

Et annet politisk mål med den nye loven var å demokratisere folkehøgskolen ved ordninger som elevråd, lærerråd og et styre for hver enkelt skole. Alle disse ordningene ville redusere styrenes enerådende stilling i skolen. Enkelte personer, slik som lærer og redaktør i Høgskulebladet Jon Fanavoll, mente slike tiltak var av det gode, da de ville sikre lærernes retter ovenfor egen-

rådige styrere. Det store flertallet var likevel av en annen oppfatning og motstanden mot de «demokratiserende forslagene» var stor.

Konfliktene i denne perioden ser ut til å handle om at arbeiderbevegelsens kollektive og samfunnsrettede mål stod i motsetning til folkehøgskolen vekt på det personlige og individuelle. Samtidig kom også folkehøgskolens syn på livssyn og det åndelige i konflikt med Arbeiderbevegelsens rasjonelle og kunnskapsbaserte skolesyn.

Synet på ensretting preget debattene. Departementet skrev blant annet: «Alle skular må gje elevane ein så vid horisont som mogleg og læra dei til vidsyn og toleranse. Ein viktig lekk i dette oppsødingsarbeidet er det å la elevane få kjennskap til ulike politiske og kulturelle syn gjennom dei beste blada. Det må vera eit minstekrav at alle skular har minst eitt stort blad frå kvart av dei politiske partia som er representert i Stortinget. Dette maktar ikkje alltid skulane utan tilskott, og det kan såleis koma i skade for å einsrette skuleungdom mot sin vilje» Folkehøgskolen på sin side oppfattet organisasjonsskolene som ensrettende både for lærere og elever. De var skeptiske til organisasjonsskolene og så dem som «dogmestyrte læresteder» som truet både elevenes og lærernes frihet.

For folkehøgskolen lød arbeiderbevegelsens mål som undertrykkelse av individet på bekostning av fellesskapet eller «saken».

Mens Arbeiderpartiets Lars Moen uttalte at «fridomen er størst der staten rår», så folkehøgskolen tvert om friheten som best sikra på avstand til Arbeiderpartiet.

2002: «Folkehøgskoler med frihet fra å være folkehøgskoler» (Gunnar Fagerås, fhs. 2002 nr. 1:3)

Det var særlig to relaterte saker som vakte konflikt i denne omgangen. Spørsmålet om formålsparagraf og spørsmålet om den indre og ytre styringen av skolene.

Debattene syntes nå i større grad å skje i styret i NF, og verken på årsmøtet eller i tidsskriftet var det mange innlegg fra andre om saken.

Statsråd Kristin Clemet hadde tatt til orde for en folkehøgskolelov uten formålsparagraf. Å få på plass en formålsparagraf i loven var viktig for folkehøgskolen, og spesielt sett i sammenheng med at den nye loven la opp til mer «lokal fridom for den praktiske utforminga av den enkelte skolen». Dette kravet var tydelig fra styret i NF, og det gjenspeiltes også i nesten samtlige av høringsuttalelsene som kom til Departementet fra de frilynte skolene.

Det sterke kravet om en formålsparagraf kan sees i sammenheng med spørsmålet om vurdering av realkompetanse. Departementet hadde foreslått at «dokumentasjonen må være av en slik karakter at den gir grunnlag for vurdering av realkompetanse inn mot utdanningssystem og arbeidsliv». Dette skapte bekymring

i folkehøgskolen for at en lov uten formålsparagraf kunne friste skolene til å gå bort fra allmenndannende opplegg til fordel for mer eksamensretta eller kompetansegivende kurs. Nesten samtlige skoler påpekte dette i høringsuttalelsene, og mente at formuleringen «uten eksterne krav til eksamen og pensum» måtte inngå i loven.

Tankegangen om fristiling synes å prege Departementets politikk ovenfor folkehøgskolene. Samtidig som en større del av ansvaret for forvaltningen av skoleideene skulle overføres til skolene, skulle også tilsynsmannsmannsembetet avvikles og de offentlige representanter i skolestyrene skulle utgå. Ordningene med offentlige representanter i styrene ble innført med loven i 1949 til stor protest fra folkehøgskolen. Nå var tvert imot ønsket fra NF å få beholde dette systemet for å «ha eit auge inn frå utsida, nokon som kjenner til skuleslaget frå innsida og kan vere ambassadør.»

Samtidig som statens tilsyn med folkehøgskolene skulle skje gjennom omfattende evalueringsarbeid, skulle lærerrådet avvikles. Videre la Departementet opp til fritt spillerom for hver skole til å definere ansvarsdelingen mellom det administrative og pedagogiske personalet. Dette ble i folkehøgskolen oppfattet som en bedriftstankegang som ikke passet overens med det å drive folkehøgskole. Det var en frykt for at med svekkelse av lærerråd kunne evaulering og andre viktige beslutninger overføres fra det pedagogiske personalet til det adminisitrative. NF gikk inn for å lovfeste at den «pedagogiske ledelsen skal være overordnet den administrative», og dette ble nevnt også i mange av skolenes høringsuttalelser.

Oppsummert synes folkehøgskolen i denne siste perioden å frykte konsekvensene dersom skoleslaget står uten retningslinjer og tilsyn på offentlig hold. I kampen om elever ville enkelte skoler kunne tilpasse seg utdanningssamfunnet og arbeidslivet i en slik grad at skolen ikke lengre ville være allmenndannende og eksamensfri. Det er interessant hvordan folkehøgskolen oppfatter staten, og ikke sin egen bevegelse, som den beste garantist for folkehøgskolens frihet til å være folkehøgskoler.

Mens konfliktene med staten i 1919 og 1949 oppstår delvis fordi staten utfordrer folkehøgskolens private karakter, er det altså i 2002 en tendens til at folkehøgskolen i større grad søker anerkjennelse nettopp som offentlige skoler. Folkehøgskolen synes ikke lengre å framstille seg selv som et korrektiv, men et supplement til det offentlige utdanningssystemet, selv om det nok også er delte meninger om dette i folkehøgskolen.

Dette er selvfølgelig en utenforståendes betraktninger. Det hadde vært artig om noen har synspunkter eller tanker som de vil meddele i dette bladet.

For å lese mer av oppgaven, eller bestille foredrag, ta kontakt på epost: kristinbjorke@hotmail.com

Neste år – siste år med Minnefondet

8.mai 2010 kan Minnefondet, eller mer korrekt «Minnefondet av 8. mai 1970» feire 40-årsjubileum. Men så er det slutt. Da er det ikke mer penger å hente.

AV ARILD BØE

Minnefondet ble opprettet ved kongelig resolusjon 17. oktober 1969. Det ble oppnevnt en komité til å forberede 25-årsjubileet for frigjøringen etter andre verdenskrig. Komiteen la fram forslag om at det burde opprettes et fond til beste for ungdom fra andre land som ønsker å knytte nærmere bånd til vårt land. Takken til dem som hjalp oss til friheten ville på denne måten knyttes til et levende minne og kunne bidra til å fremme samarbeid med andre nasjoner. Dette ville være i samsvar med ideen bak den kamp som ble kjempet: En verden i fred. Det ble bevilget fem millioner kroner til et fond med sikte på å åpne folkehøgskolene for ungdom fra andre land. «Folkehøgskolene er særlig skikket til å gi en innføring i norsk kulturliv og samfunnsliv, og skolenes indre sosial liv ligger vel til rette for å tjene fellesskapet mellom ungdom uten hensyn til grenser og skiller som skaper avstand mellom mennesker,» heter det i Stortingsproposisjonen.

Det første året var det 17 stipendiater, de to neste årene 42 og 55, mens toppen ble nådd i 1974/75 med hele 61 stipendiater. Etter den tid krøp det sakte nedover og var lenge på 30-tallet før det nådde 20-tallet i 1985/86. Bunken kom i 1998 med under 10 stipendiater. Gjennomsnittstallet for antall stipendiater er 28 i løpet av disse årene. Med tiden gikk avkastningen av kapitalen og utgiftene til skolene hver sin vei, renta gikk ned og skolepengene gikk opp. Ved flere anledninger er det gjort framstøt overfor politikerne for å øke kapitalen uten å få gjennomslag. På slutten av 1990-tallet hadde antall stipend gått så drastisk ned at Stortinget vedtok å avvikle fondet med anledning til å bruke fondskapitalen over en periode på ca 12 år. Det ble derfor vedtatt å heve stipendandelen til 25 per år fra skoleåret 2000/2001.

Før Folkehøgskolerådet fikk ansvar for Minnefondet for åtte år siden, var styret for Minnefondet sammensatt av representanter fra folkehøgskolen, UD og staten. Kriteriene som styret den gang satte gjelder fremdeles. Utvelgelsen foregår etter følgende kriterier: Motivasjon,

utdannelse, praksis, sosialt-, humanitært- og kulturelt arbeid. I tillegg har referanser vært utslagsgivende. Likevel må en gjøre en skjønnsmessig vurdering, da det er store kulturelle forskjeller på hvilke muligheter man har for å dokumentere sine ferdigheter. I følge retningslinjene skal det være god geografisk fordeling mellom stipendiatene, en rimelig kjønnsfordeling og sørge for at både i-land og u-land er representert.

I starten kostet en stipendiat 5000 kroner, mens tilskuddet til skolene fra Minnefondet i dag er 28500 kroner. Det resterende av utgiftene blir dekket av skolen selv.

Godt over 1000 stipendier er blitt delt ut i denne tiden. Det nøyaktige søkertallet har vi dessverre ikke, men tar man gjennomsnittstallet for de årene vi har oversikt over og legger det til grunn for de årene vi mangler, har det vært i overkant av 12 500 søkere. De fleste land har vært representert på søkerlisten. Akkurat hvilke land som er mest representert på søkerlisten, går i bølger. I en periode ble søkertallet så høyt at det ble innført en rulleringsplan tidlig på 1980-tallet. Afrikanske land har alltid hatt stor søkerrepresentasjon. I senere tid har søknadsmassen fra Asia økt. De siste årene er det Nord-Amerika (USA og Canada) som har de fleste søknadene. Det kan ha sammenheng med at søknadsfristen ble framskyndet fra 1. februar til 1. november, året i forveien. Det har også forårsaket at prosentvis reelle stipendkandidater har økt, så selv om det er færre søkere, er utvelgelsen ikke blitt lettere.

Strategi – mellom samordning og mangfold

I Folkehøgskolen 2-2009, fremmer Øyvind Brandt «to forslag til styrking av norsk folkehøgskole». (Innlegget sto også i Kristen Folkehøgskole 3-2009.) Det ene forslaget gjelder en ny organisering av Folkehøgskolerådet. Han finner det, som mange andre, urimelig at skolene bare er representert overfor myndighetene gjennom de ansattes organisasjoner. I denne saken er det allerede en prosess i gang, slik styrelederne i NF og NKF gjør rede for i sitt svar i det samme bladet.

AV TOR GRØNVIK

Det andre forslaget gjelder utarbeidelse av en felles strategi for norsk folkehøgskole. Det vises til en prosess i FFD i Danmark for noen år siden: Distriktsvise drøftingsmøter med representanter fra skolene, sentral oppsummering/formulering av utkast til strategidokument, ny drøftingsrunde med skolene før endelig formulering av felles strategidokument. Dokumentet skal omfatte folkehøgskolekontorenes arbeid med skolepolitiske saker, pedagogisk utvikling, informasjonsarbeid, internasjonale saker og faglige saker. Dette har jeg to innvendinger til. Den ene er formell, den andre vil jeg kalle strategisk.

Hvem representerer hvem?

For det første snubler forslaget i det samme problemet som det pekes på med Folkehøgskolerådet. Hvem kan representere hvem i norsk folkehøgskole? Hvem skal være utsendinger fra «skolene» til drøftingsmøtene? Hvem får de fullmakter fra? Den skisserte prosessen har preg av å opprette en skyggeorganisasjon for

«folkehøgskolen i Norge», uten vedtekter, definert medlemsgrunnlag, klar plassering av ansvar og så videre. Det blir å ta innersvingen på det organisasjonsdemokratiet vi faktisk har. I Dansk folkehøgskole er det én organisasjon, som omfatter både skolene og de ansatte (og styremedlemmer på skolene), så der faller denne innvendingen bort. I Norge har vi fire, pluss Folkehøgskolerådet som samarbeidsorgan. Vi trenger ikke flere, verken formelle eller uformelle. NKF, NF, IF og IKF har sine vedtekter, årsmøtene vedtar prinsippprogrammer og planer. Disse planene og programmene har heldigvis så mye felles at de har gitt grunnlag for mye og godt samarbeid. Jeg er enig med Øyvind i at dette gjerne kan utvides, blant annet med mer langsiktighet og bedre koordinering av de ulike arbeidsområdene. Men forankringen må være i organisasjonene.

Skolene er i prinsippet selvstendige og uavhengige, og står bare til ansvar for sine eiere og for myndighetene. I hvilken grad er det tenkt at skolene

skal bindes/forpliktes, i det minste gjennom forventningspress, til en felles strategi?

Mangfold som strategisk ressurs

Noen ganger er det tungvint med alle organisasjonene i norsk folkehøgskole, men fordelene blir ofte oversett. Jeg tror den delte organiseringen har vært vitaliserende for skoleslaget. Det har legitimert ulike perspektiver og det har vært vanskeligere å stivne i én, hegemonisk forståelse av den sanne og rette folkehøgskolen.

Det er en utfordring å finne balansen mellom samordning og frihet. Samordningen har sine skyggesider også, særlig hvis den får preg av å vokte den rette lære. Nåværende folkehøgskolelov ble forberedt gjennom utredningen «Frihet til mangfold». Jeg tror mangfold er en strategisk ressurs for folkehøgskolen. Skolene må oppfordres til nytenkning. Vi må ikke sette oss i en situasjon der skoleslaget risikerer å gå glipp av nyskapende impulser fordi de faller utenfor en felles «vedtatt» strategi.

HVORDAN BLIR MAN SYLVIA (BRUSTAD)?

Ta en skogsarbeider og ei kokke fra det nærmeste man kommer enkle kår i Engerdal på sekstitallet, sett til verden åtte unger med Sylvia som den førstefødte.

Oppdra henne i framfylkingen og storfamiliens kollektiv, arbeiderbevegelsens folkehøyskole og rørslas aviser. Sett henne på Stortinget som 22-åring og gi henne en ministerpost før hun er tretti. La henne aldri få hvile, bortsett fra seks måneder i mammaperm.

Magasinet (Dagbladet), 02.05.2009

TRONDARNES STARTER MUSIKKBARNEHAGE

I høst starter Trondarnes barnehage, som eies av Trondarnes Folkehøgskole opp som musikkbarnehage.

– Vi har en god stund ønsket å utvide samarbeidet med musikklinja på folkehøgskolen og har nå vedtatt at vi starter opp musikkbarnehage i august, skriver styrer Martin Flermoen i en e-post til Harstad Tidende.

Dermed er det duket for et spennende samarbeid mellom barnehagen og folkehøgskolen – der elevene ved musikklinja blir involvert.

– Skolen har bygd et profesjonelt lydstudio, og det gir barnehagen mulighet til å være med på mange

spennende prosjekter sammen med musikklinja. Noen av elevene skal fungere som instruktører for barna slik at vi får et gjensidig utbytte av opplegget, sier Flermoen.

Harstad Tidende, 29.05.2009

GLEDELEG AUKE FOR FOLKEHØGSKULEN

Hardanger Folkehøgskule kan registrere eit hopp i søkartalet for skuleåret 2009/2010. Auken frå i fjor er på 44 %.

– Vi har hatt ein gledeleg framgang i forhold til fjor, per fyrste mai i år hadde vi fått inn 220 søknadar. Talet er det høgaste vi har hatt sidan før 2004, seier rektor Trond Instebø.

Dette inneber ei auking på 44 % frå i fjor og 18 % frå gjennomsnittet dei siste åra.

– Vi konkurrerer i stor grad med andre folkehøgskular, særleg skular med same type fagtilbod. Men vi konkurrerer og mot oss sjølv. Vi ligg her vi ligg, seier Instebø.

Plasseringa av skulen har nemleg både positive og negative sider.

– Mange kunne tenkje seg våre linjer, men synest vi ligg krøkkete til, seier Instebø.

Samstundes trekk elevane fram plasseringa som ein av skulens store fordelar, fortel han.

Hardanger Folkeblad, 03.06.2009

TOPPEN PÅ KJÆRLIGHET

Tone (46) og Rakesh (49) Kumar ble kjæresten etter noen dager på Vefsn folkehøgskole, Toppen, i 1983. I helga feiret de sølvbryllupsdag på skolen.

– Det er så romantisk, jeg falt pladask for Rakesh, sier Tone. Lørdag hadde de vært lykkelig gift i 25 år og feiret begivenheten sammen med vel 40 Toppen-elever fra skoleåret 1983–84 på Vefsn folkehøgskole.

Tone fra Bodø og Rakesh fra Punjab i India ble sammen etter noen dager på Toppen og forlovet seg 27. oktober 1983. Gjennom skoleåret var de mer

eller mindre samboere, selv om det ikke var helt etter skolens reglement.

Internatet på Toppen har avdelinger der elever på tre dobbeltrom deler dusj og har egen inngang. Høsten 1983 prøvde skolen å ha både gutter og jenter på samme avdeling – og Rakesh og Tone havnet tilfeldigvis vegg i vegg på «Bliksvær».

Rakesh var egentlig blitt kjent med ei anna jente på skolen. Da hun reiste hjem ei helg, ble det anledning til å bli bedre kjent med Tone som het Stenstad til etternavn. Siden har de vært uadskillelige.

Helgeland Arbeiderblad, 14.06.2009

EN TIENDEDEL

Det stramme arbeidsmarkedet har ført til større interesse for folkehøgskolene denne våren. Hvert år velger rundt 6500 unge, rundt en tiendedel av et årskull, å gå et år på en skole som er eksamensfri, allmenndannende og åpen for alle.

Hver skole får ca. 7,5 millioner kroner i statsstøtte. Vel anvendte penger mener Netland fordi folkehøgskolene bidrar ofte til at elevene får en ny interesse for utdanning når de kan velge etter eget hjerte. Denne uken møtte han skolestatsråden for å argumentere for å opprette flere skoler.

Aftenposten, 25.06.2009

Linda Hjemgård, internatleder ved Jæren folkehøgskule

Bærekraftig utvikling er fremtiden

Linda Hjemgård er en miljøengasjert internatleder ved Jæren folkehøgskule. Her gir hun oss noen gløtt inn i inspirerende kurs hun har deltatt på.

AV LINDA HJEMGÅRD

Nå har jeg vært på i alt to kurs/samlinger og et seminar i Bærekraftig utvikling og miljø, og vil gjerne få dele noen av erfaringene mine fra disse.

Første gang var jeg på Fredtun Folkehøgskole 23.-25. mars 2009, for Jæren folkehøgskule. Om vi ser bort fra den dårlige, svært lite miljøorienterte maten, og skuffelsen over at det nye miljøbygget ikke var så miljøvennlig på alle områder, var kurset veldig nytting, opplysende og inspirerende. Skolen hadde på enkelte punkter gått bort fra arkitektens anbefalinger, og satt inn mindre miljøvennlige løsninger. Det var tydelig at skolen ikke var samkjørt når det gjelder miljø.

Kursets innhold var veldig bra. Det er nok takket være Rune Sødal (PUF) og Terje Johansen (internasjonal sekretær i Folkehøgskolerådet). De var dyktige foredragsholdere. Jeg ble inspirert langt inn i sjelen! Nå må alle i min omgangskrets høre på mine ideer rundt dette i tide og utide, alle er nok ikke like begeistret. Men jeg har sett lyset, og bærekraftig utvikling er fremtiden!

Det var to forelesere fra «Grønn hverdag», Ingvald Erga og Astrid Bjerke. Hos dem fikk vi vite om hvor ståa er («ikke bra folkens!»), men enda mer om hvor uendelig mye det egentlig er vi som enkeltpersoner, og ikke minst som skole, har mulighet til å gjøre.

Cafédialog

Kirsten Paaby fra Idébanken gav meg mange ideer om hvordan man bør starte prosessen med dialog. «Café-dialog» er tingen. Her får alle sagt sitt, enig eller ikke, alle meninger skal frem. Når barn kommuniserer, så er de ikke opptatt av at ting som blir sagt skal gå overens, samkjøres eller ikke går, de sier ..jaaa, og så kan vi gjøre..., så svarer den andre ..jaaa, også kan vi gjøre..... og sånn holder de på, uten å begrense hverandre på noen som helst måte. Jeg falt umiddelbart for denne metoden. Den demper ikke kreativiteten med motargumenter som slår i hjel enhver god idé, fordi en annen skal ha rett. Ja, slik politikerne holder på i debatter. «Hundreårsmålene» var emnet: Hvordan vil du at verden/folkehøgskolen skal være om hundre år? Hmmm.. når en tenker så langt frem i tid, så frigjør det enda mer kreativitet. Da bekymrer en seg ikke om vi har nok penger, om det lar seg gjøre, osv.

Når dette spørsmålet er besvart, så kan en jo gå til det som naturlig kommer etter. Hva gjør jeg i dag for å komme dit?! Det er veldig enkelt! For å få, må en gi. Det kommer ikke noen ekstra jordkloder seilende på en fjøl, så om vi ønsker at denne vi har skal vare, samt være bra for alle å leve på, vel, – da må vi begynne å spare! Som jeg sier til min datter, vil du på Roskildefestivalen må du spare, ellers ingen Roskildefestival.

Noen orker ikke vite

Jeg var også med på et lørdagsseminar i bærekraftig utvikling på Hardanger Folkehøgskole hvor jeg har hatt den ære av å være hestefaglærer i to år. Her fikk jeg enda en «engasjerende innsprøytning» om hva som er i ferd med å skje med kloden, hva som gjøres av arbeid for å forhindre dette, og hva jeg/vi kan gjøre. Her var mange artige og aktuelle/spennende/interessante løsninger, og Claudio Madaune fra Change the world kan anbefales på det sterkeste.

Den 2.-5. juni reiste jeg til Kungälv på IKV-samling i regi av NF på Nordiska Folkehøgskolan.

På denne samlingen fikk jeg høre hva de andre gjør for miljøet rundt på folkehøgskolene, og hva Nordiska gjør. Det er ganske mye! Jeg fikk se en kompostmaskin som imponerte meg stort, selv om jeg har sett høner gjøre samme jobb billigere. Det ble historisk vandring i Bohus-borgen, ikke visste jeg at den var bygget av en norsk konge og at Kungälv en gang var på norsk grunn. Eco-senteret i Gøteborg var også fantastisk, og jeg håper alle får anledning til å reise dit. Her kan du virkelig få god inspirasjon. Tenke seg til at en lampe kan trekke sju watt med strøm enda den er skrudd av!? Eller hvor masse strøm eller bensin en kan spare ved å være litt bevisst.

Maskiner som bruker varmen i huset på nytt. Hvor mye gift putter vi oss bare i løpet av en morgen? Noen orker ikke vite sånt, men da kan jo disse rikingene som eier industrien stappe i oss hva de vil, fordi vi ikke «orker» å vite?! Tusen takk til Gunilla Knapelid, Gilbert Olsson, Berit Krantz fra Nordiska og Rune Sødal fra PUF for disse dagene.

Jeg vil gjerne komme med en oppfordring. Når noen fra din skole kommer hjem fra kurs, full av entusiasme over det nye de har lært, – lytt med engasjement! Er du en rektor som leser dette, kanskje du kan tenke igjennom hvordan du møter dine ansatte når de har vært på kurs. Gir du dem tid til å dele med andre det de har lært? Får de mulighet til å ta i bruk det de har lært? Hele poenget med et kurs eller en samling er jo å skaffe seg kunnskap. Kunnskap er jo nettopp det vi er på utkikk etter på en skole, slik at vi kan drive med læring og folkeopplysning. For det er vel det vi i bunn og grunn holder på med, er det ikke?

Enda en oppfordring, reis på kurs og samling, det gir inspirasjon til en hverdag i den boblen vi lever i, også kalt folkehøgskole.

En herlig dag til dere alle fra Linda Hjemgård, internatleder på Jæren folkehøgskule!

- Takk for sist!

I tre år jobbet jeg for Informasjonskontoret for folkehøgskolene (IF) med kommunikasjonsutfordringer både sentralt og hos flere skoler.

Etter IF, ble jeg med på oppstarten av kommunikasjonsbyrået Odin media as som nå har elleve medarbeidere i Halden og Oslo. Vi leverer tjenester innen kommunikasjon, grafisk design og web. Synlighet på nett er vi spesielt gode på, og kundelisten består av Orkla med flere underselskaper som Stabburet, Nidar og Borregaard, samt Veidekke, Oslo røde kors, HiØ og flere mindre bedrifter i Oslo og Østfold.

Med tre års erfaring, har jeg veldig god kjennskap til både behov og budsjett for skolene.

Ta gjerne kontakt for en uformell prat.
Ring Pål Breivik på 906 822 19
eller se www.odinmedia.no

KOMMUNIKASJON | GRAFISK DESIGN | WEB
WWW.ODINMEDIA.NO

TO-DAGERS DEMOKRATISEMINAR I FOLKEHØGSKOLEN:

Hva er demokratisk dannelse i vår tid?

Vår nordiske demokratiske modell er under press og i endring. Hva er grunnlaget for vårt moderne demokrati? Hva mener vi med demokratisk dannelse i dag og i morgen? Og videre, hvordan kan vi undervise i demokrati og bidra til demokratisk dannelse ved våre folkehøgskoler? Det er det målet å svare på gjennom et todagers demokratiseminar 19. og 20. oktober i Melsomvik.

AV ØYVIND BRANDT, REKTOR

Den norske og nordiske demokratiske modell som utviklet seg gjennom 1800- og 1900-tallet er midt oppe i en dramatisk endring under trykket av både en rivende teknologisk utvikling (internett bl.a.), en liberalisering og kommersialisering, en omseggripende globalisering og derav økt mobilitet mellom folk og ideer (j.fr. bl.a. debatten om muhamedtegninger og ytringsfrihet) og velstandsutviklingen i alminnelighet. Samtidig står vi overfor store utfordringer for å sikre oss en bærekraftig utvikling, både miljømessig og kulturelt. Norge nærmer seg 200 års jubileet for grunnloven, som basis for vårt formelle demokrati. Det pågår med ujevne mellomrom en grunnlovsdebatt i offentligheten. Det er all grunn til å tro den vil øke i tiden fremover. Samtidig har vi både i folkehøgskolen og i høyere utdanning, gjennom media, en pågående samtale om dannelse.

Demokratiet under press og i endring

Folkehøgskolen står i en demokratisk tradisjon med en i utgangspunktet egen pedagogisk tenkning. Det er en utfordring for dagens lærere å forholde seg til utviklingen av demokratiet og demokratisk dannelse og de krefter som intendert eller ikke, virker inn på utviklingen. Dette kan være medvirkende til at den demokratiske politiske dimensjonen kanskje er blitt noe utydelig eller svak, bl.a. i norsk folkehøgskole. Samtidig kan man noen ganger savne en sterkere og mer bevisst sammenheng mellom et demokratisk samfunnssyn og siktemål og de metoder man kan benytte seg av i undervisning.

Gjennom en åpen to dagers konferanse om demokratisk dannelse og metodikk 19. og 20. oktober er det målet

å utvikle bevissthet, kunnskap og dokumentasjon til bruk i folkehøgskolen og evt. andre voksenpedagogiske arenaer. Konferansen skal ved representanter fra bl.a. forskning, politikk, voksenopplæring og deltakerne selv forsøke å definere hva vi forstår ved demokrati og demokratisk dannelse i dag, samt gi en rekke innspill på hvordan vi kan undervise i demokrati/demokratisk dannelse (konkrete metoder og opplegg). En journalist skal følge konferansen for å dokumentere innlegg og samtaler og metoder.

Reflekterende og konkret

Finn Thorbjørn Hansen, Ph.D og MA ved Danmarks Pedagogiske Universitet (han med bl.a. «Kunsten at navigere i kaos», «At stå i det åpne» og utallige andre bidrag om eksistensiell og demokratisk dannelse og veiledning) vil innlede første dagen om det eksistensielle grunnlaget for demokratiet og koblingen til den nordiske folkeopplysningen. Etter en tilpasset lekfolkskonferansemodell (som derved demonstreres i praksis) skal deltakerne, med utgangspunkt i innledningsforedraget og egne erfaringer, drøfte seg frem til forslag til hva vi mener med demokrati og demokratisk dannelse i dag. Et panel av nasjonalt og nordisk profilert forsker, politiker, folkeopplyser, miljøengasjert m.fl. vil i den påfølgende samtalen spille inn sine tanker og sine forslag til svar på den rekken av spørsmål og forslag deltakerne produserer.

Det er viktig at første dagen av konferansen følges opp av en helt konkret og jordnær presentasjon av ulike metodiske verktøy for å kunne realisere mål om spennende og inspirerende undervisning og opplegg

Finn Thorbjørn Hansen, Inga Marte Torkildsen, Sturla Bjerkaker og Jacob Erle deltar på konferanse om demokratisk dannelse i Melsomvik.

i demokrati og demokratisk dannelse. Etter en kort presentasjon av eksempler på prøvede og vellykkede metoder og verktøy fra norsk og nordisk folkehøgskole og andre miljøer, vil deltakerne resten av dagen kunne sette seg nærmere inn i et mindre selvvalgt utvalg av disse. Også metodeeksemplene vil dokumenteres til inspirasjon og bruk for ettertiden.

Vitalisering, sammenheng og fornyelse

Demokratikonferansen i Melsomvik kan både ses som en forlengelse og utdyping av 3D-veiledningsprosjektet, som opererer med en eksistensiell/personlig, en faglig og en demokratisk dimensjon, hvor spesielt den demokratiske dimensjonen her vil være i fokus, og for eksempel miljøprosjektet «Balanseakten». Konferansen har som mål å bidra til en vitalisering av folkehøgskolens demokratiengasjement og vil derfor også kunne danne opptakt

til andre demokratiprosjekter frem mot og under 200-årsjubileet for den norske grunnloven. En idé som har vært lansert tidligere er «Ny norsk grunnlov 2014», hvor skoler som ønsker å delta, gjennom et skoleår og relevant design og metodikk, ender opp med å overrekke forslag til ny norsk grunnlov på Stortinget. PUF har ideer til andre prosjekt, som for eksempel vil teste demokratiske hypoteser utviklet av elevene, gjennom en turné i landet, med daglig rapportering til for eksempel NRK. Voksenopplæringsforbundet er også interessert i et samarbeid om prosjekt inn mot 200-årsjubileet. Mulighetene er mange.

Konferansen og dokumentasjonen støttes av PU-midler og evt. av stiftelsen Fritt Ord dersom søknad innvilges. Interesserte skoler og lærere tar kontakt med Øyvind Brandt på Norsk Senter for Seniorutvikling i Melsomvik.

Konferanse om bosetting av enslige mindreårige flyktninger

– Folkehøgskole kan være aktuelt

AV ØYVIND KRABBERØD

Integrerings og mangfoldsdirektoratet, IMDI, arrangerte 5. juni en idé- og mulighetskonferanse for bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Det er snakk om ungdom mellom 16 og 20 år.

Nærmere 20 folkehøgskoler med ledig kapasitet er kontaktet av direktoratet. Direktør i IMDI Osmund Kaldheim, pekte på at behovet for utplassering i kommunene er stort, mer enn 700 unge flyktninger venter på plass.

Assisterende rektor ved Pasvik folkehøgskole, Ketil Foss, hadde et innlegg om folkehøgskolenes rolle

i dette. Han pekte på folkehøgskolen som en fin arena for denne gruppen, men understreket også at folkehøgskole er et skoletilbud og ikke et bosettingstilbud. Et opplegg hvor folkehøgskole inngår krever også at hjemkommunen kan stille opp i ferier, de må ha et apparat om det oppstår problemer.

Flere av deltakerne pekte på folkehøgskole som en flott totalpakke, men så begrensningen i at det kun dreier seg om et skoleår på ni måneder.

Assisterende rektor ved Pasvik folkehøgskole, Ketil Foss.

NTL-delegaten Elise Skjenald fra Bømlo folkehøgskule strålte på vei ut fra Folkets Hus. Hun fikk fullt gjennomslag for sin hjertesak, folkehøgskolene, i uttalelsen LO-kongressen vedtok om livslang læring. – At omtalen av folkehøgskolene også ble tatt inn i LOS handlingsprogram er mer enn jeg kunne håpe på, sier Skjenald tydelig fornøyd.

Elise jublet over følgende formulering som ble tatt med i kongressens endelige uttalelse om livslang læring, og som ble tatt inn i LOS handlingsprogram for neste fireårsperiode:

«Også folkehøgskolene som er et viktig alternativ for ungdom i dagens utdanningssystem må sikres trygge rammevilkår.»

Nye medlemmer i IU og viktige saker og tidspunkter for høsten

Forarbeidsuken er tilbakelagt og oppstarten av skoleåret er godt i gang. Internasjonalt utvalg med sine to nye representanter Dagny Opedal og Turid Fagerli samt undertegnede ønsker velkommen til videre samarbeid. Vi ønsker spesielt å minne om to ting for denne høsten; deltagelse ved Internasjonal uke 19.–28. oktober, og Internasjonalt seminar 26.–27. november.

«Ved å være med i styret i Internasjonalt Utvalg, håper eg at IU fortsatt skal bidra med gode idear og prosjekt som kan føre til engasjement rundt tema som kulturelt mangfald, utviklingsspørsmål og globalisering.»

DAGNY OPEDAL, NF MEDLEM I IU

«Jeg synes Mahatma Gandhis ord: 'You must be the change you wish to see in the world' er nyttige å ha som basis for arbeidet med Internasjonale spørsmål i folkehøgskolen. Derfor har jeg ønsket 'Pedagogikk for de rike' svært velkommen. IU har fått sitt mandat fra Folkehøgskolerådet. Mandatet er vidt, utfordrende, men spennende!»

TURID FAGERLI, NKF MEDLEM OG LEDER AV IU

INTERNASJONALT SEMINAR 26.–27. NOVEMBER, Norsk senter for seniorutvikling, Melsomvik
Årets samarbeidspartnere for seminaret er Sagavoll og Seljord folkehøgskole med Turid Fagerli og Mette Aanderaa i spissen. Vi kommer tilbake med informasjon om innholdet. Opplegget vil være av praktisk art, gode verktøy til å bearbeide viktige tema. I tillegg satser vi på gjensidig inspirasjon, motivasjon og kulturelle innslag. Stedet har gode lokaliteter og er kjent for sin gode mat.

Turid utfordrer til følgende:
«Jeg ønsker at det årlige internasjonale seminaret blir ett nyttig, engasjerende, tankevekkende og interessant møtested for både elever og personal som er opptatt av tematikken.»

Kanskje kan 'Melsomvik-konferansen' få et like godt rotfeste som den gamle 'Eefor-konferansen' for tillitsvalgte i folkehøgskolen.»

INTERNASJONAL UKE 19.–28. OKTOBER, OD-dagen 29. oktober

Årets prosjektland for OPERASJON DAGSVERK www.od.no er; Malawi, Mosambik, Sør-Afrika, Uganda og Samarbeidspartner Atlas-Alliansen www.atlas-alliansen.no

Årets informasjonskampanje vil i hovedsak fokusere på disse temaene:

Kunnskap – Holdninger – Tilrettelegging

Folkehøgskolene utfordres herved til å besøke ungdoms- og videregående skoler i nærområdet i internasjonalt uke. Med temapakker og innfallsvinkler nevnt nedenfor kan dere være med å sette internasjonale spørsmål på dagsorden. Bruk den egenarten som din skole representerer, om det er musikk, kunst/foto, teater/dans, journalistikk og foredrag/temadebatter m.m. Kontakten tas direkte med skolene og det gjøres avtaler på innhold, form og lengde.

I ressursbanken på hjemmesiden til Internasjonalt Utvalg ligger også to teatermanus;

«Skal vi handle?» Skoleforestillinger oppført av mange folkehøgskoler siden 2006. Stykket handler om klima/miljø og forbruk.

- «Tampa» (2009 Bokmål/nynorsk) Stykket handler om flyktningematikk og tar utgangspunkt i hendelsen fra 2001 med det norske kontainerskipet Tampa og afghanske flyktninger utenfor Australias kyst.

Engasjer dere gjerne i noe av dette!

Lykke til!

Med beste hilsen fra Internasjonalt utvalg for folkehøgskolen

DAGNY, TURID OG TERJE

Resultatet fra lønnsoppgjøret i KS-området og HSH-området

AV KNUT SIMBLE

For begge tariffområdene gjelder følgende:

Under tariffoppgjøret på KS-området i 2008 ble det avtalt et generelt lønnstillegg på 3,1 %, dog minst kr. 9000,- pr. 1.5.2009. Samtidig ble alle minstelønnssatsene endret. Minstelønns-satsene omfatter det generelle tillegget. I tillegg er enkelte satser regulert ytterligere. Resultatet av forhandlingene i 2009 på HSH-området ble det samme som for KS.

Ved avslutning av konflikten på KS-området i juni 2008 ble de sentrale parter dessuten enige om følgende merknad: «Lokale lønnstillegg gitt ved lokale forhandlinger etter 1.5.2008 skal i sin helhet komme i tillegg til ny minstelønn pr. 1.5.2009 for berørte arbeidstakere». I HSH-området ble partene enige om det samme.

Det overstående gir tre mulige alternativer for ny grunnlønn pr. 1.5.2009. Alternativene må settes opp og sammenlignes for å fastslå hva som gir best uttelling for den enkelte.

Grunnlønn pr. 1.5.2009 enten:

- (1) ved å gi generelt tillegg på 3,1 % av grunnlønn pr. 30.4 eller
- (2) i henhold til merknaden, dvs. sentral minstelønn + lokalt lønnstillegg fra forhandlingene i 2008 eller
- (3) lik sentral minstelønn (tabell)

Det generelle tillegget på 3,1 % (dog minst kr. 9000,-) pr. 1.5.2009 skal beregnes på grunnlag av grunnlønn. Grunnlønn er lønn uten faste og variable tillegg og variabel overtid. Lokale lønnstillegg er en del av grunnlønnen, med mindre det er

NY MINSTELØNN					
STILLINGSGRUPPER	0 ÅR	4 ÅR	8 ÅR	10 ÅR	16 ÅR
Stillinger uten særskilt krav om utdanning		232 700	237 800	252 800	289 000
Fagarbeiderstillinger/tilsvarende fagarbeiderstillinger		272 100	274 100	279 400	316 500
Stillinger m krav om høyskoleutdanning		310 700	314 300	322 800	353 700
Stillinger m krav om høyskoleutd. med ytterligere spesialutd		330 300	334 200	337 600	375 400
Stillinger med krav om mastergrad		351 100	365 700	386 600	414 500
Lærer	316 400	332 000	340 500	349 000	391 800
Adjunkt	349 000	359 700	367 600	376 400	414 700
Adjunkt (m tilleggsutd)	364 100	376 300	388 300	395 600	437 400
Lektor	381 400	389 100	402 900	419 800	468 900
Lektor(m tilleggsutd)	395 000	402 100	417 000	434 700	492 200

å anse som et fast tillegg, slik funksjonstilleggene til undervisningspersonalet er et eksempel på. Minstelønn er de sentrale minstelønnssatsene i HTA/Overenskomsten for utdanning. Arbeidstakere med stillingstyper som er hjemlet i minstelønnsystemet kan ikke avlønnes lavere enn minstelønn i henhold til stillingsgruppe og lønnsansiennitet.

Generelt tillegg er inkludert i ny minstelønn. Merk at enkelte minstelønnssatser i tillegg er regulert med et høyere beløp enn det generelle tillegget, dette gjelder særlig i kapittel 4C.

Arbeidstakere som ikke fikk lokalt lønnstillegg i 2008 og som har rett til minstelønnssats som nå er regulert med høyere beløp enn det generelle tillegget, vil kunne få best uttelling gjennom dette alternativet, framfor kun det generelle lønnstillegget.

Sentral minstelønn pr. 1.5.2009

Pr. 1. mai 2009 skal arbeidstakere med minimum 20 års lønnsansiennitet ikke ha lavere grunnlønn enn kr. 300 000,-.

Merknad om lokalt lønnstillegg fra 2008 og ny minstelønn

Beregning av lønn pr. 1.5.2009 etter dette alternativet tar utgangspunkt i HTAs/Overenskomsten for utdanning`s sentrale minstelønnssatser pr. 1.5.2009 (ikke arbeidstakers faktiske grunnlønn pr. 30.4, slik NF oppfatter at enkelte har forstått det). Den sentrale minstelønnssatsen arbeidstaker har rett til, skal plusses det lokale lønnstillegget fra forhandlingene i 2008.

Summen av sentral minstelønn og lokalt lønnstillegg (fra 2008) blir ny lønn pr. 1.5.2009 og vil kunne være det alternativet som gir best uttelling for enkelte.

Presisering

De sentrale parter er nå enige om at merknaden om at lokalt lønnstillegg fra forhandlingene i 2008 skal komme i tillegg til ny sentral minstelønn, gjelder fra 1.5.2009 og ut tariffperioden. Det betyr at merknaden også får virkning for arbeidstakere med rett til ny sentral minstelønn som følge av endret lønnsansiennitet i perioden 1.5.2009 til 30.4.2010.

Pensjon i lønnsoppgjøret 2009

Dagens tjenestepensjonsordning består. Det ble resultatet av meklingen i offentlig sektor.

- en garanti om 66 prosent av sluttlønn ved 65 år og 30 års opptjening
- tidligpensjon fra 62 år opprettholdes på dagens nivå
- grunnlovsvernet for opptjente rettigheter respekteres

Særaldersgrenser behandles i 2010

Det gjøres ikke endringer i særaldersgrensene i dette oppgjøret. Det vil tidligst bli behandlet i hovedtariffoppgjøret 2010.

Levealdersjustering og indeksering innføres

Stortinget vedtok i 2005 at levealderjustering og indeksering skal innføres i offentlig tjenestepensjon. Dette skal skje innenfor grunnlovsvernet. Det var derfor ikke tema i forhandlingene. Endringene vil medføre en reduksjon i utbetalingene i framtida, men grunnlovsvernet demper effekten av levealderjusteringen.

Tillitsvalgtkonferansen 2009

24. september til 25. september avholdes årets tillitsvalgtkonferanse på Sanner Hotell, Gran på Hadeland. Fra 23. til 24. september blir det kurs for nye tillitsvalgte samme sted. Arbeidet med programmet er i full gang og vi kommer til å vektlegge

tillitsvalgtrollen i forhold til informasjon, samarbeid og medbestemmelse (Hovedavtalen), samt vår rolle i forbindelse med omstilling nedbemanning. Andre aktuelle temaer er forberedelse til de kommende forhandlinger om ny arbeidstidsavtale for pedagogene og medlemsfordeler knyttet til samarbeidsavtalen mellom Utdanningsforbundet og NF/NKF. Konferansen blir som tidligere arrangert i samarbeid med Noregs Kristelige Folkehøgskolelag. Sett av dagene nå!

Fortsatt økning i elevtallet

Selv etter inntaket til universiteter og høyskoler har de frilynte folkehøgskolene en økning av antall elever som har takket ja til plass på minst 10 prosent i august i år forhold til august i fjor.

AV DORTE BIRCH

Influensa

Informasjonskontoret har sendt ut et rundskriv om influensa A (H1N1) til skolene. Alle skoler anbefales å ha en beredskapsplan i tilfelle av utbrudd av influensaen på skolen, men også å ta det med ro. Som de sa det på 'Pandemi-telefonen': «På en folkehøgskole er det nesten umulig

å unngå at andre blir smittet hvis noen allerede er smittet, men man kan gjøre sitt for å holde antall smittede så lavt som mulig.»

Årsmøte

Rektorforum og årsmøte i IF arrangeres 4. til 6. november i Drammen.

Høy tilfredshet med Informasjonseminaret

Av dem som svarte på spørreskjema om Informasjonsseminaret i Drammen i mai, var 70 prosent svært fornøyde og 30 prosent var fornøyde. Det var stort oppmøte på Informasjonsseminaret og vi håper å se enda flere til neste år!

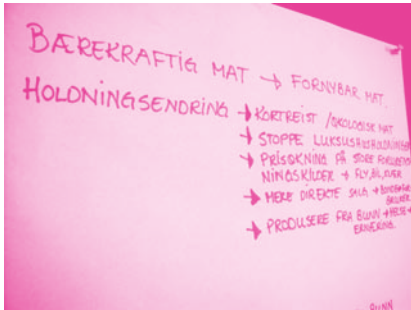
Praktisk personale på lag med naturen

Den årlige praktiske samlingen i juni ble dette året arrangert på Nordiska folkehøgskolan. 30 deltakere representerte alle praktiske stillinger ved folkehøgskolene og temaet var «grønn folkehøgskole».

TEKST OG FOTO: RUNE SØDAL

Gilbert Olsson, leder av miljødiplomeringsprosjektet på Nordiska folkehøgskolan.

Idéverksted med masse grønne forslag.

Anne Gunhild Reiden fra Vestoppland folkehøgskole leder an opp mot borgen.

Rektor Beate Fasting innledet samlingen med å fortelle om dens to mål. For det første skal vi få noen nye gode ideer til «grønne» tiltak på folkehøgskolene, startet hun, men likeså mye skal vi oppleve og være i naturen rundt oss. – Det er jo i nytelsen av naturen, forståelsen for viktigheten av grønne tiltak vil vokse frem, sa Beate, før hun inviterte gruppa til en spasertur i bøkeskogen bak skolen to og to. Deltakerne spaserte så gjennom skogen og reflekterte sammen over spørsmålet; hva betyr bærekraftig utvikling i ditt liv?.

Nordiska har arbeidet målbevisst med miljø den siste tiden og har nå oppnådd å bli miljøsertifisert i den svenske ordningen «miljødiplomer-ing». Gilbert Olsson har vært prosjektleder for prosessen og mener dette er viktig for skolen. – Oftere og oftere stiller grupper som vil leie lokaler hos oss spørsmål om vi er miljøsertifisert, og arbeider aktivt med miljøtiltak, forteller han. Dette spørsmålet har igjen Nordiska begynt å stille sine leverandører, dette har igjen ført til at flere av produktene som har vært brukt på skolen nå er byttet ut. Deltakerne på kurset fikk

i løpet av dagene god tid til å bli kjent med løsningene på folkehøgskolen. Gjennom de fire dagene med temaer tilpasset de ulike stillingene på folkehøgskolen ble det god tid til å være sammen i flotte svenske omgivelser. Vi fikk synge Evert Taubes viser ute i skjærgården, vandret rundt Marstrand, sett Gøteborg fra kanale-ene i byen, og et godt innblikk i den dramatiske historien Sverige, Norge og Danmark har stått i gjennom historien rundt elven i Kungelv. Ta vel imot deltakernes nye «grønne» ideer.

Folkehøgskoler tilknyttet NF/IF

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00 – Fax: 38 16 82 01
Rektor: Reidar Nilsen

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70 – Fax.: 62 35 73 99
Rektor: Ola Bergum

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90 – Fax.: 32 75 04 80
Rektor: Arild Mikkelsen

BØMLØ FOLKEHØGSKOLE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50 – Fax.: 53 42 56 51
Rektor: Magne Grøneng Flokenes

ELVERUM FOLKEHØGSKOLE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00 – Fax.: 62 43 52 01
Rektor: Åsmund Mjelva

FANA FOLKEHØGSKOLE

5259 Hjellevad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60 – Fax.: 55 52 63 61
Rektor: Dagfinn Eggen

FJORDANE FOLKEHØGSKOLE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80 – Fax.: 57 86 16 30
Rektor: Arne Hagen

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50 – Fax.: 64 98 30 60
Rektor: Sissel Onstad

FØSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85 – Fax.: 73 85 85 86
Rektor: Wiggo Sten Larsen

HALLINGDAL FOLKEHØGSKOLE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70 – Fax.: 32 07 96 71
Rektor: Mildrid Nesheim

HARDANGER FOLKEHØGSKOLE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00 – Fax.: 53 67 14 01
Rektor: Trond Instebo

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00 – Fax.: 31 02 38 19
Rektor: Solvi Pettersen

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00 – Fax.: 51 78 85 01
Rektor: Dag Folkvord

KARMØY FOLKEHØGSKULE RINGSAKER

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60 – Fax.: 52 84 61 61
Rektor: Kjell Arne Medhaug

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80 – Fax.: 76 06 98 81
Rektor: Brynjar Tollefsen

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70 – Fax.: 56 34 80 71
Rektor: Geir Rydland

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99 – Fax.: 70 04 19 98
Rektor: Odd Arve Steinvåg

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00 – Fax.: 74 33 18 99
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00 – Fax.: 61 26 54 40
Rektor: Dag Hareide

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Fax.: 00 46 303 648 31
Rektor: Beate Fasting

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00 – Fax.: 71 65 89 19
Rektor: Kristian Lund Silseth

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80 – Fax.: 75 02 90 36
Rektor: Einar Jakobsen

NORSK SENTER FOR SENIORUTVIKLING NORSK PENSJONISTSKOLE

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00 – Fax.: 33 33 55 55
Rektor: Øyvind Brandt

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92 – Fax.: 78 99 51 25
Rektor: Åsmund Røst

PEDER MORSET FOLKEHØGSKULE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00 – Fax.: 73 81 20 70
Rektor: Ingegjerd Sverre Smeby

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringeby
Tlf.: 61 28 43 60 – Fax.: 61 28 43 61
Rektor: Harald Midtsund

RINGERIKE FOLKEHØGSKULE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00 – Fax.: 32 17 99 09
Rektor: Einar Westheim

ROMERIKE FOLKEHØGSKULE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10 – Fax.: 63 97 34 10
Rektor: Gry Husum

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40 – Fax.: 35 05 80 41
Rektor: Terje Heggernes

SKIRINGSSAL FOLKEHØYSKULE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90 – Fax.: 33 45 96 70
Rektor: Hallvard Smørgrav

SKJEBERG FOLKEHØYSKULE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 16 81 04 – Fax.: 69 16 87 82
Rektor: Karsten Schroeder

SKOGN FOLKEHØGSKULE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20 – Fax.: 74 09 60 95
Rektor: Jan Kjetil Haugen

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Pb 174, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75 – Fax.: 57 62 75 70
Rektor: Mai-Evy Bakken

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70 – Fax.: 62 96 70 89
Rektor: Lasse Sandberg

SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30 – Fax.: 77 08 99 40
Rektor: Gunnar Arne Eriksen

SUND FOLKEHØGSKULE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00 – Fax.: 74 12 49 10
Rektor: Tore Haltli

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10 – Fax.: 53 47 01 11
Rektor: Mona Økland

TONEHEIM FOLKEHØGSKULE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00 – Fax.: 62 54 05 55
Rektor: Jon Krognæs

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50 – Fax.: 72 47 98 51
Rektor: Torkjel Solem

TOTEN FOLKEHØGSKULE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00 – Fax.: 61 14 27 15
Rektor: Arne Opedal

TRONDARNES FRILYNT FOLKEHØGSKULE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77 – Fax.: 77 04 00 78
Rektor: Chris Buunk

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50 – Fax.: 72 85 39 51
Rektor: Ronald Nygård

VEFSN FOLKEHØGSKULE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11 – Fax.: 75 17 24 46
Rektor: Leif Klæboe

VESTOPPLAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00 – Fax.: 61 33 96 01
Rektor: Ulf Ergo

VOSS FOLKEHØGSKULE

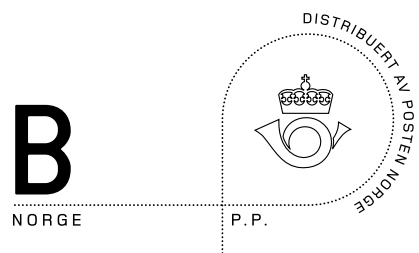
5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40 – Fax.: 56 52 90 41
Rektor: Helge Stavenes

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Fax.: 32 08 26 02
Rektor: Per Ove Nybråten

ÅSANE FOLKEHØGSKULE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90 – Fax.: 55 39 51 99
Rektor: Bjørn Berentsen

B-BLAD

RETURADRESSE:
NORSK FOLKEHØGSKOLELAG
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

Byen bakenfor – en reiseskildring

Mark Twain omtalte en sommar i San Francisco som den kaldeste vinteren han noensinne hadde opplevd. Det er en forståelig overdrivelse.

En by har det med å bli gråere enn den faktisk er når været er kaldt, 12 grader midt i juli, og med vind som river gjennom marg og bein. Vi var helt uforberedt. Vi kom fra varmere strøk, Nevada og Arizona, og hadde kofferten full av kortermete skjorter og badebukser. Severin Suveren. De neste dagene vandret vi rundt på jakt etter byens sjel. Vi frøys såpass at vi gladelig krøyp inn i dette jaktinstinktet. Stuet sammen i øredøvende støy tok vi kabelbanene gjennom byens gater. Det gikk rett til vær, og like brått ned. I denne byen er det best å la sykkelene bli stående, sa en av oss.

Golden Gate møtte oss som et magnifikt byggverk, en voldsom metallkonstruksjon i skinnende rødt – dekket av tykk tåke. På den andre siden av broen så vi hvordan skylaget sprakk opp. Men det var langt over til den andre siden. Det ser varmere ut der, sa jeg, og pekte over broen til en annen turist, en amerikaner ikledd jakke og skjerf. Are you kiddin'?, var hans ironiske svar: there is a hundred degrees just out of Frisco in any direction.

Fishermans Wharf var et must, stod det i guiden, og der stoppet også kabelbanen til slutt. Kunne dette løfte vårt inntrykk av byen så langt? En turistfelle, ble vi raskt enige om. Vi kjøpte noen souvenirer til overpris og lyttet uinteressert til en gatekunstner som danset etter låter av Michael Jackson. Mine reisekamerater hoppet inn i en drosje tilbake til hotellet for å få igjen varmen, mens jeg valgte å ta noen flere steg i denne byen. Etter å ha rundet noen hjørner og passert noen flere byoriginaler var jeg kommet til det virkelige fattigkvarteret. Menneskene enset meg ikke. De hang på hjørner, drakk åpenlyst fra flasker i brune poser og lå henslengt i soveposer i oppganger og langs fortauene. En kar kom bort

til meg for å bomme røyk, men jeg røyker ikke. Jeg ga han noen mynter. Han tok de uten å takke. Så kom en tykkfallen, mørkhudet kvinne fram og åpnet en dør. Det var signalet de ventet på. Byoriginaler og loffere, fattige, rusavhengige og pensjonister med rullatorer stormet til, fra alle oppganger og trange smug, forsvant de inn døra hun holdt åpen. Jeg gikk bort og spurte henne hva som skjulte seg på innsiden. Fresh soup, var alt hun sa. Et suppekjøkken. Så kom regnet. Jeg kikket av og til på kartet for å forsikre meg om at jeg visste sånn nogenlunde hvor jeg var, men ble mer og mer usikker. I enden av en gate prøvde jeg meg på en snarvei; klatret over et gjerde og befant meg plutselig i en dyster bakgård. På en benk der inne satt en eller annen delvis skjult bak noen aviser. Jeg knipset et raskt bilde, småjogget gjennom et portrom og kom meg ut på den andre siden. Og der, lå hotellet bare noen meter unna.

Vi kom aldri under huden på denne byen i løpet av de fire dagene vi var der. Kulda, fattigdommen og den tunge tåka holdt oss fast i sitt grep. På vei tilbake til Norge ble jeg sittende å ergre meg over dette. Jeg begynte å bla i bilder jeg hadde tatt fra byen; og dette er det underlige. På bildene var det festet farger, liv og sjarm jeg ikke kunne huske å ha opplevd. På det ene bildet, tatt i bakgården jeg klatret inn i, sitter en eldre mann på en benk og leser i en avis. Ved siden av han, på benken, har han plassert en kaffekopp. På hodet har han en knallrød lue med Donald-motiv. Han ser mot meg, nysgjerrig, med glimt i øyet. Og når jeg zoomer inn er det ikke til å ta feil av: han smiler.

Slik korrigerte bildene mine opplevelser. Kulda og vinden hadde ikke festet seg til bildene. Kameraet hadde fanget noe av byen bakenfor jeg ikke hadde hatt styrke til å få med meg.

AXEL HANSEN